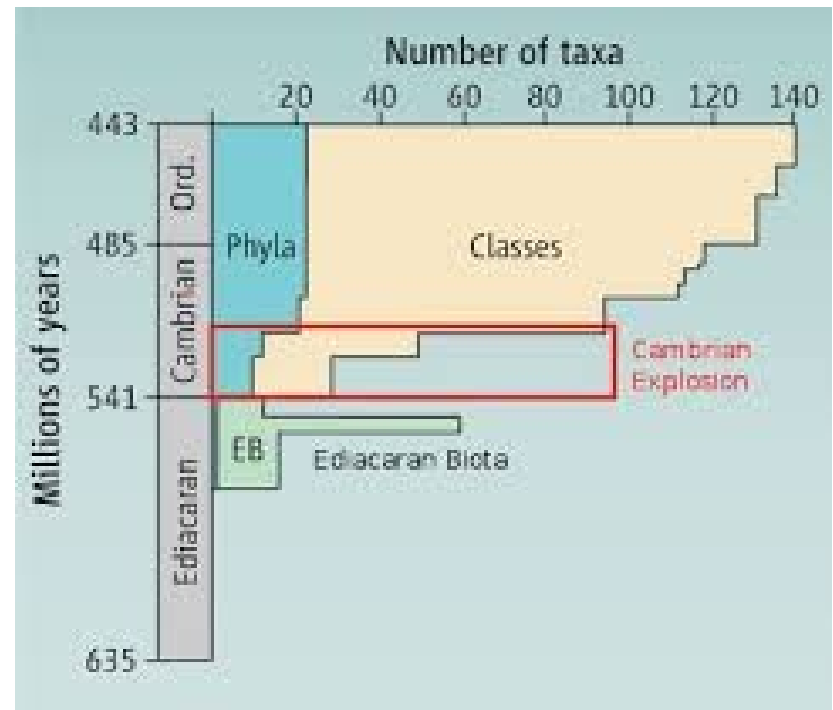
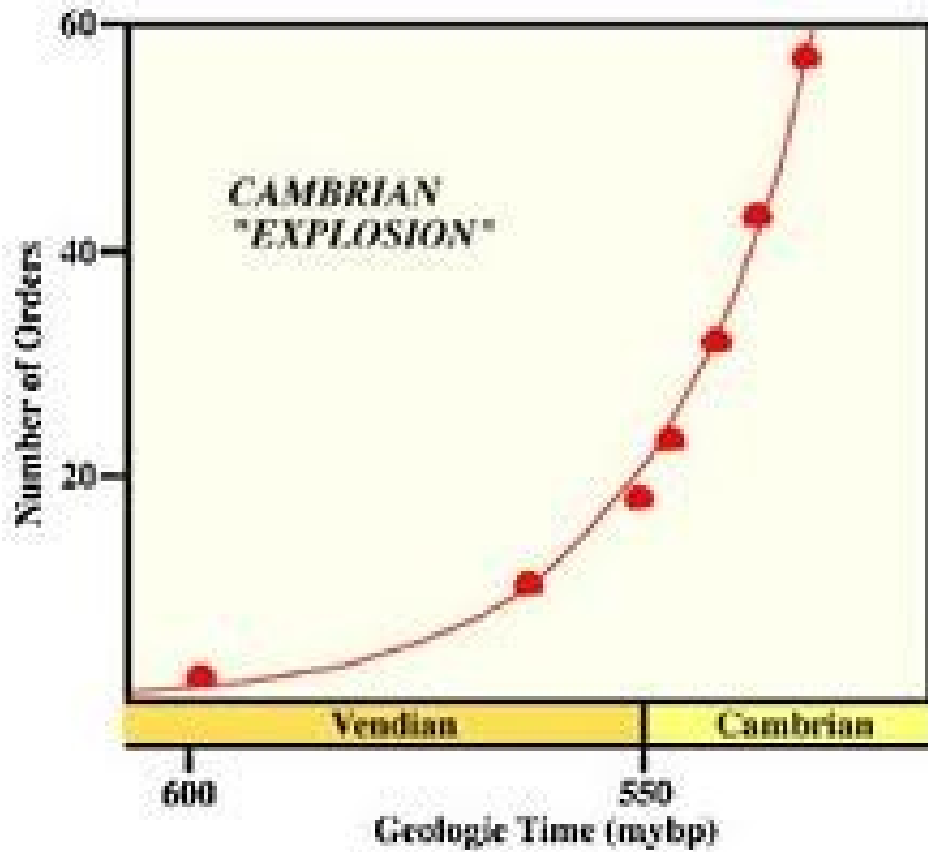

Biotické krize a globální ekosystémy v historii Země – část III.

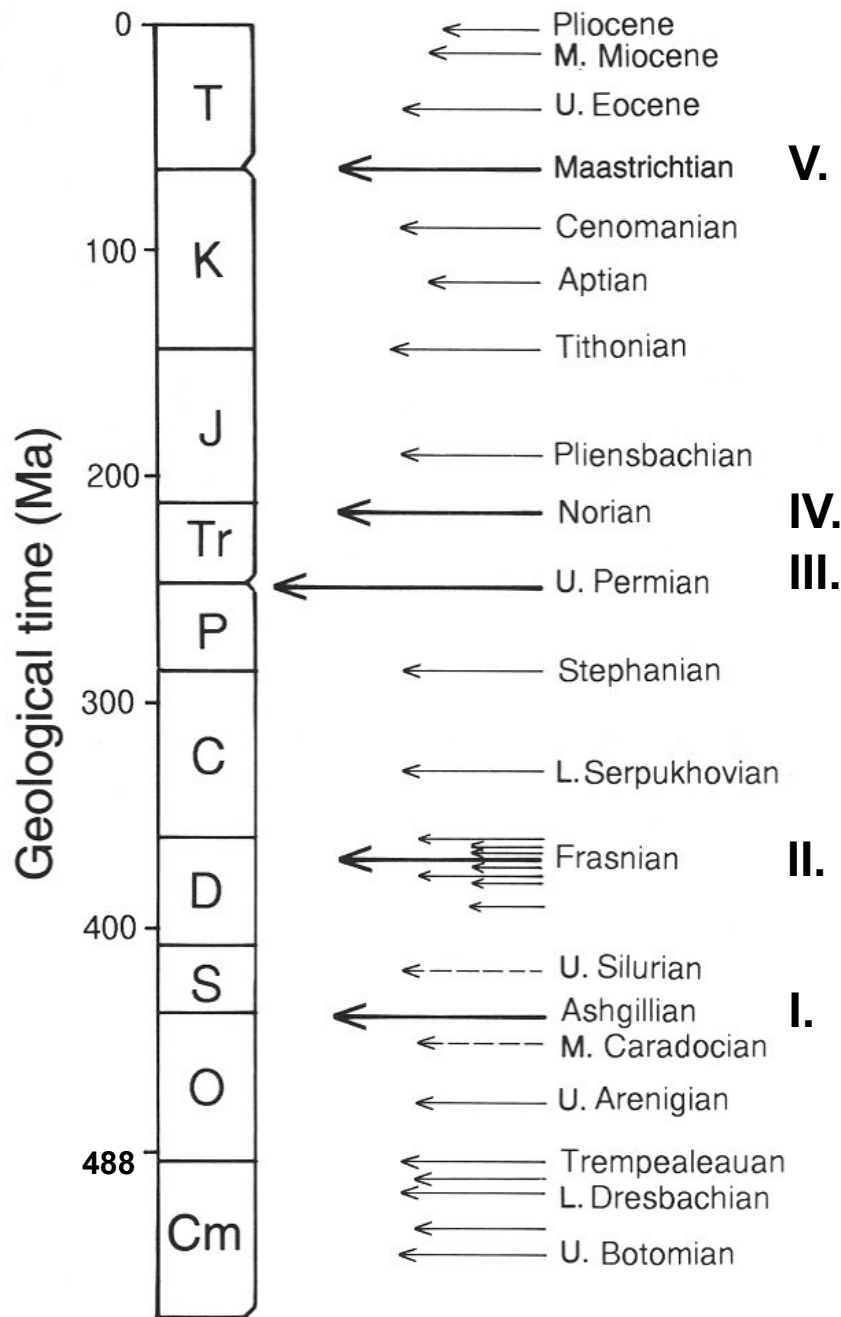
FANEROZOIKUM

Rostislav Brzobohatý

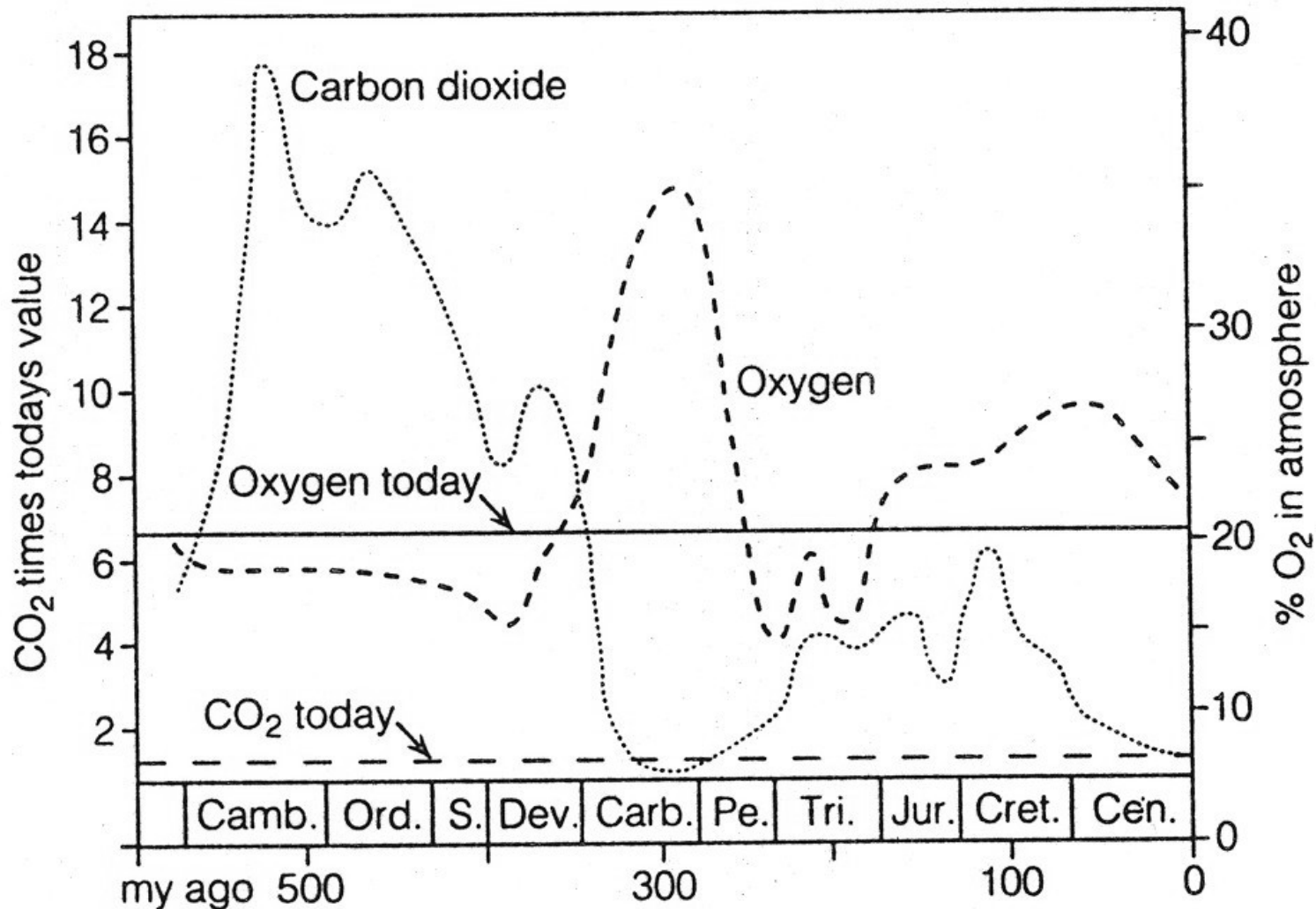
výběrovka 15

Jak chápat tzv. „kambrickou explozi“ ?

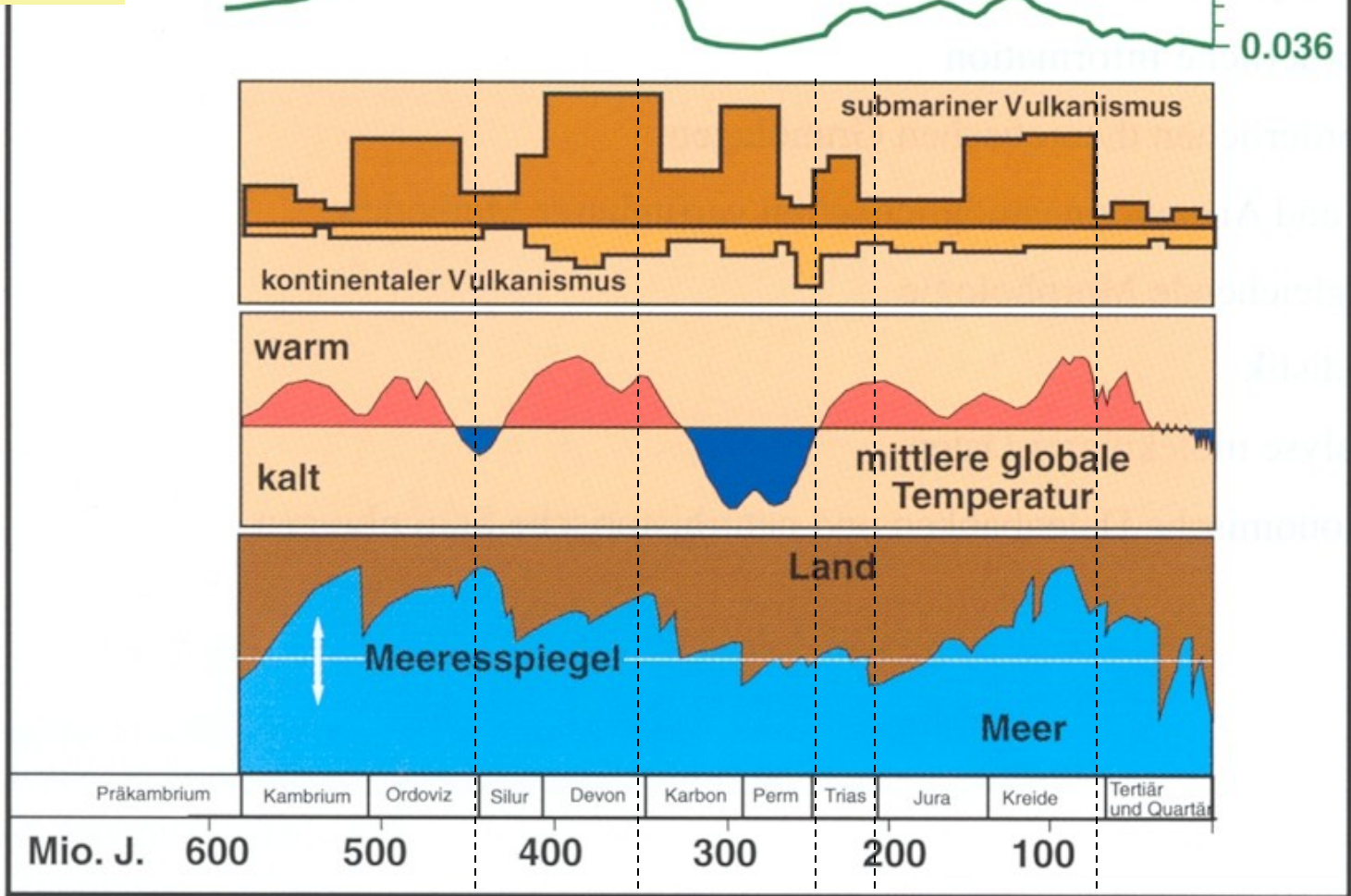
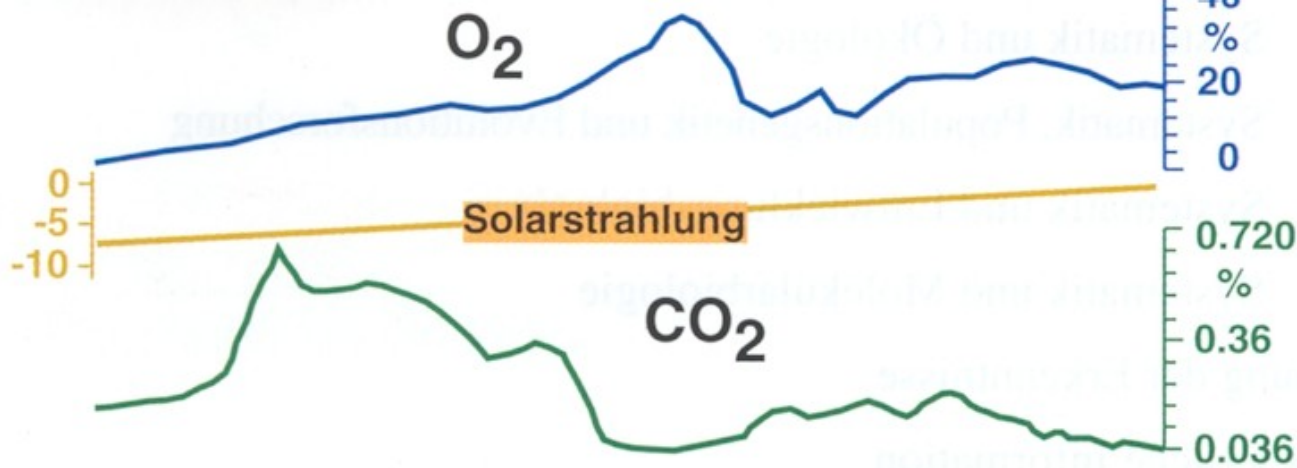
Vztah masových vymírání (tučné šipky) a drobnějších decimací globální diverzity

Kolísání obsahu O₂ a CO₂ během fanerozoika a vztah k současnému stavu

**Fanerozoikum:
intenzita vulkanizmu
a kolísání**

- teplot,
- mořské hladiny,
- O₂ a CO₂

Hromadné vymírání I. II. III. IV. V.

545 million years ago, there was an
Explosion of Life!

Wanted: sea-floor!
Sponges burrowed their way to capture
water through their bodies.
Living sponges: modern sponges

Wanted: sea floor!
The sponges
could actually capture
nutrients and oxygen

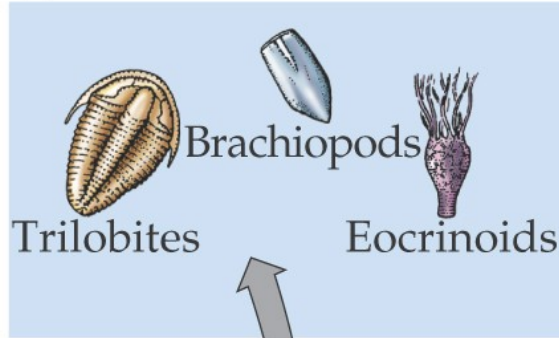
Wanted: sea floor!
Finally, elongated animals
that often lived alone.
Living relatives: earth, worm,
mollusk, octopus

Wanted: sea floor!
Animals and sponges burrowed
Living relatives: earthworms,
mollusks, octopuses

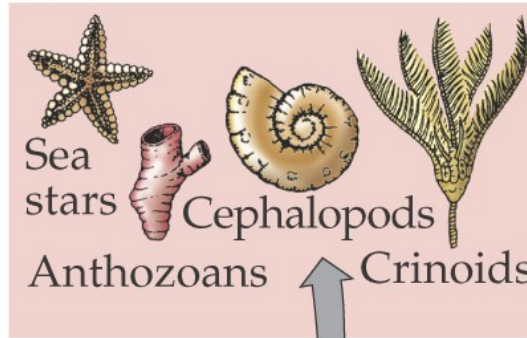

3 faunistické skupiny ve fanerozoiku podle Sepkoskiho a jejich vrcholy:
1. - kambrická (modrá), 2. - paleozoická (červená) a 3. - moderní (zelená)

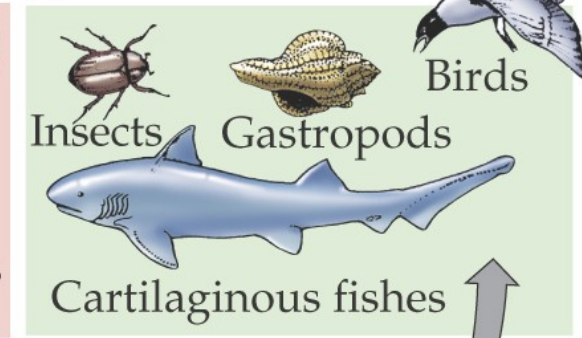
(a) Cambrian fauna

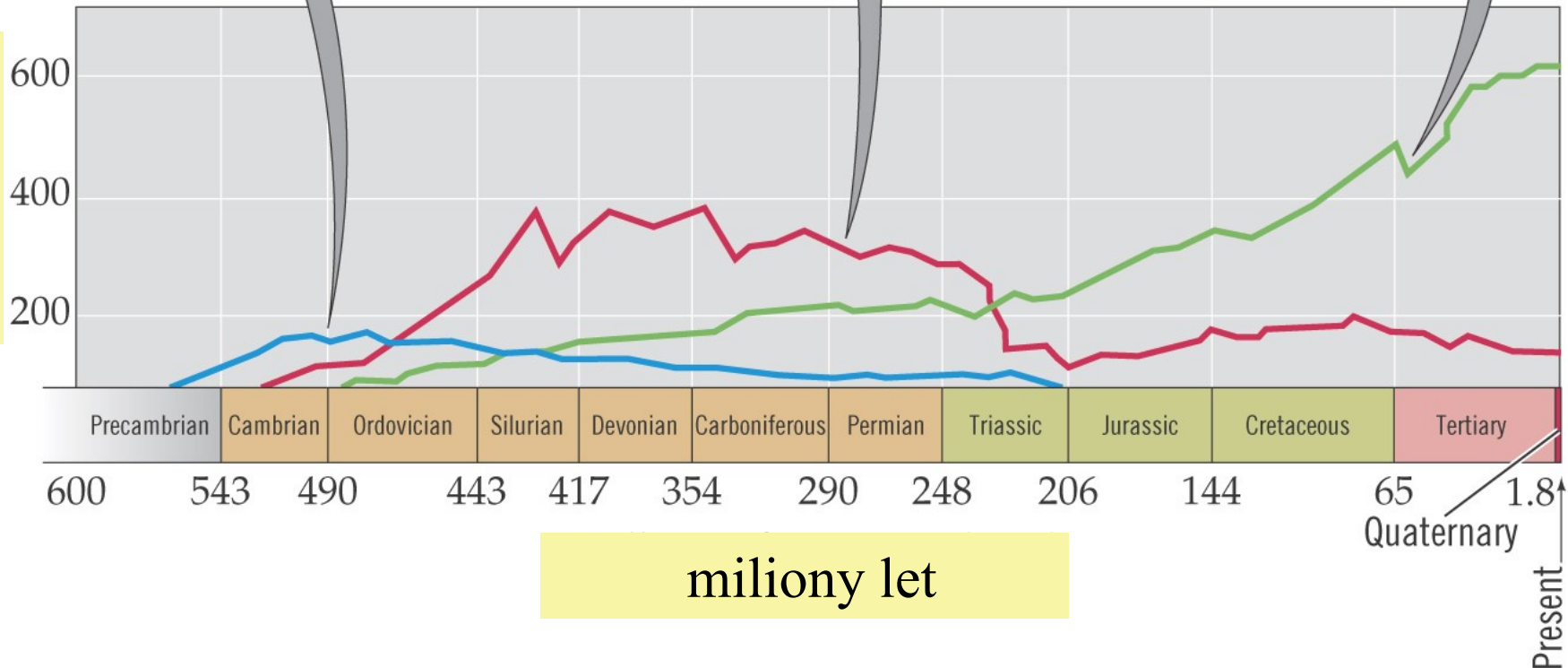
(b) Paleozoic fauna

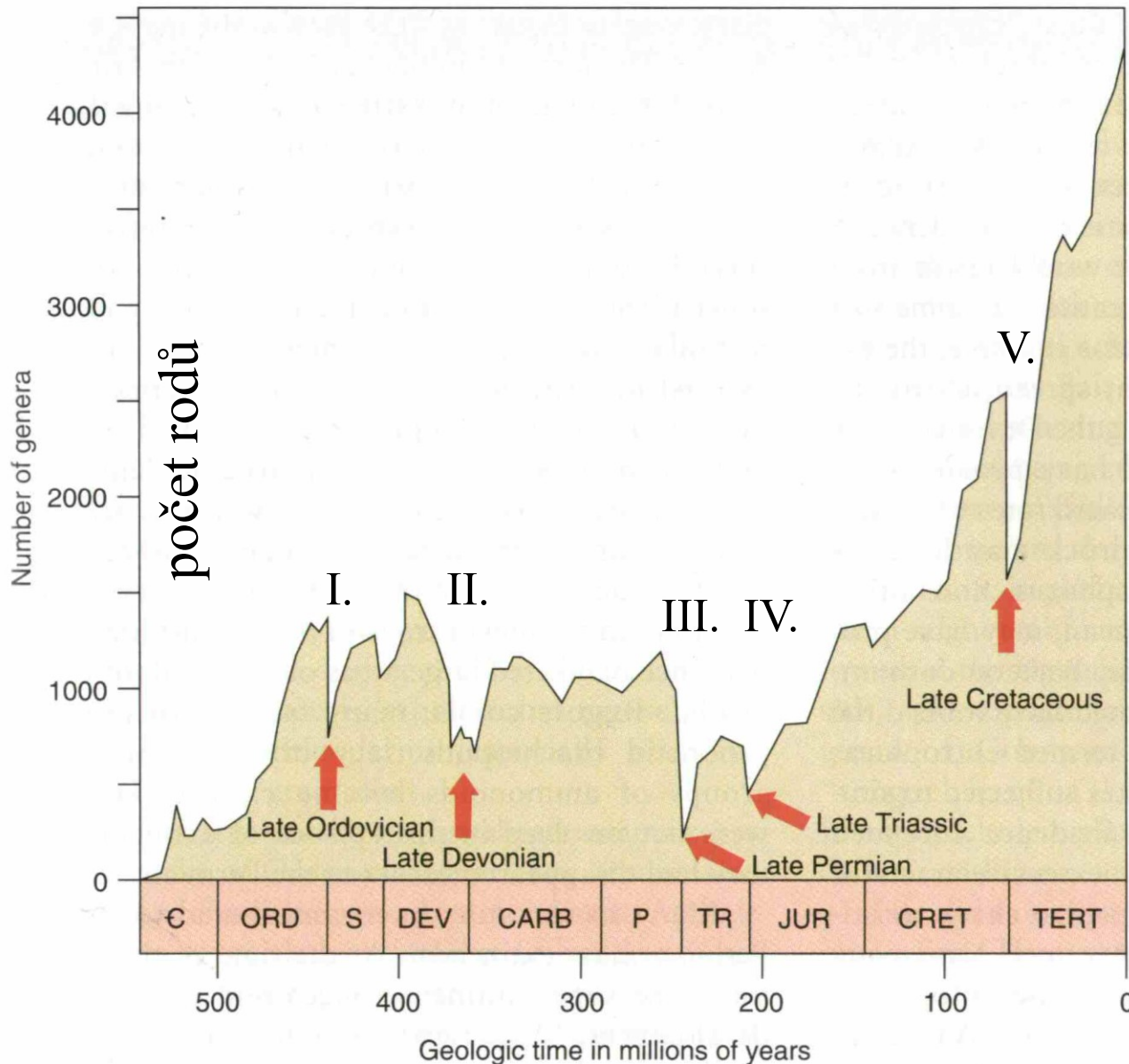
(c) Modern fauna

Počet čeledí

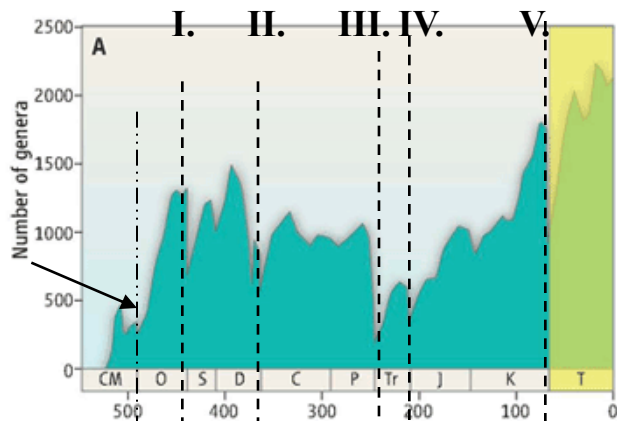

Diverzita (rozdůrněnost) mořských živočichů v historii Země a epizody masového vymírání I. – V.

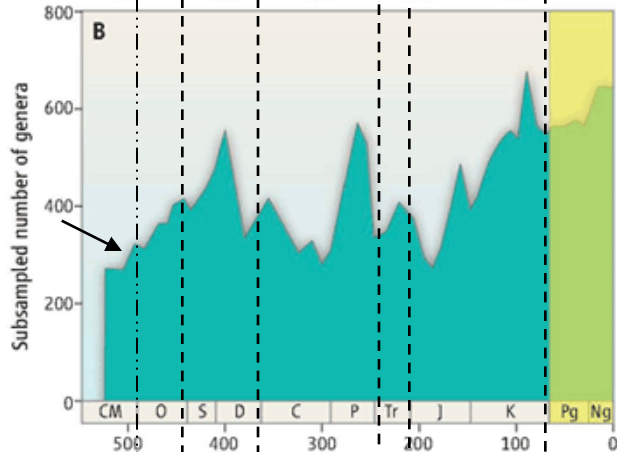

FIGURE 10–84 Diversity of marine animals compiled from a database recording first and last occurrences of more than 34,000 genera. The graph depicts five major episodes of mass extinction (global extinctions over a short span of geologic time). (Adapted from Sepkoski, J. J., Jr. 1994. *Geotimes* 39(3):15–17.)

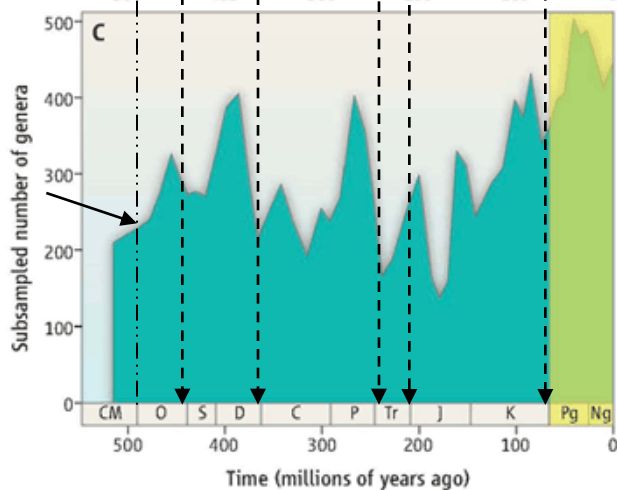

Diversita podle Sepkoskiho (1997)

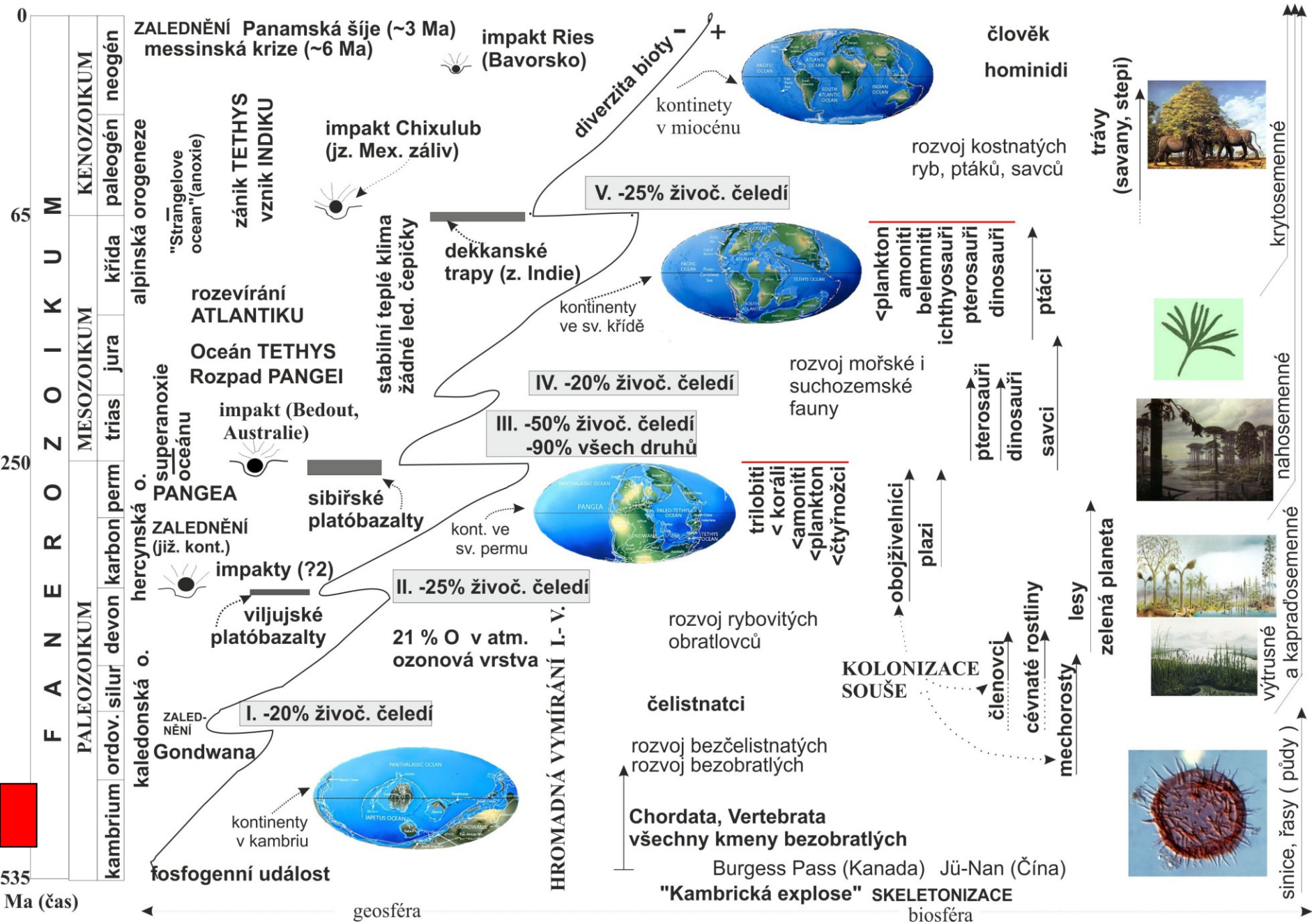
Současná křivka diverzity podle Paleobiology Database

Nejnovější křivka diverzity podle PBDB (2012) s použitím nové metody pro korekci nerovnoměrného vzorkování – pro kenozoikum (žlutá barva) je shodná s ad A)

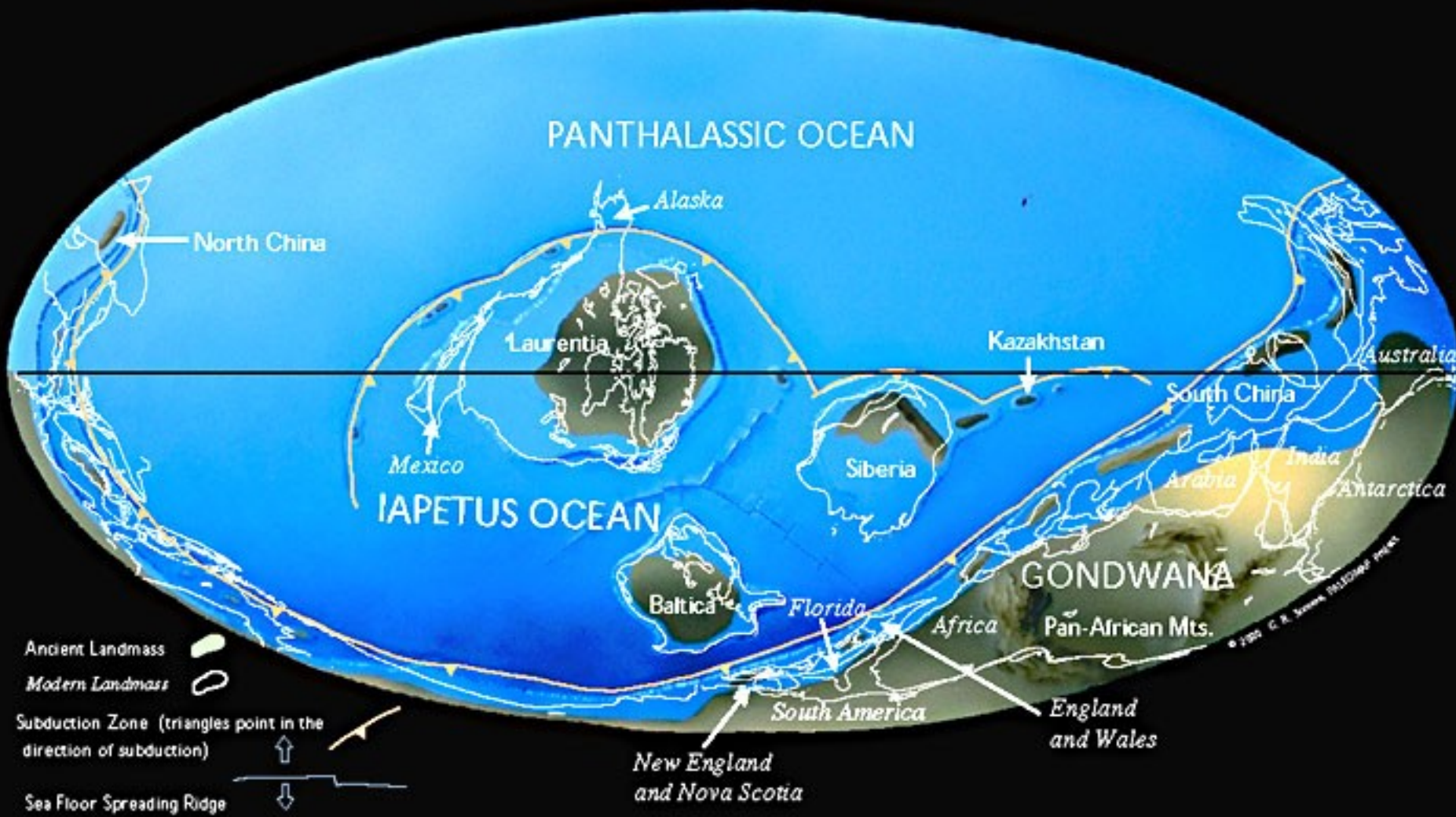
šipky ukazují odlišné hodnocení závěru kambria podle různých metod

KAMBRIUM
(542 - 488 Ma)

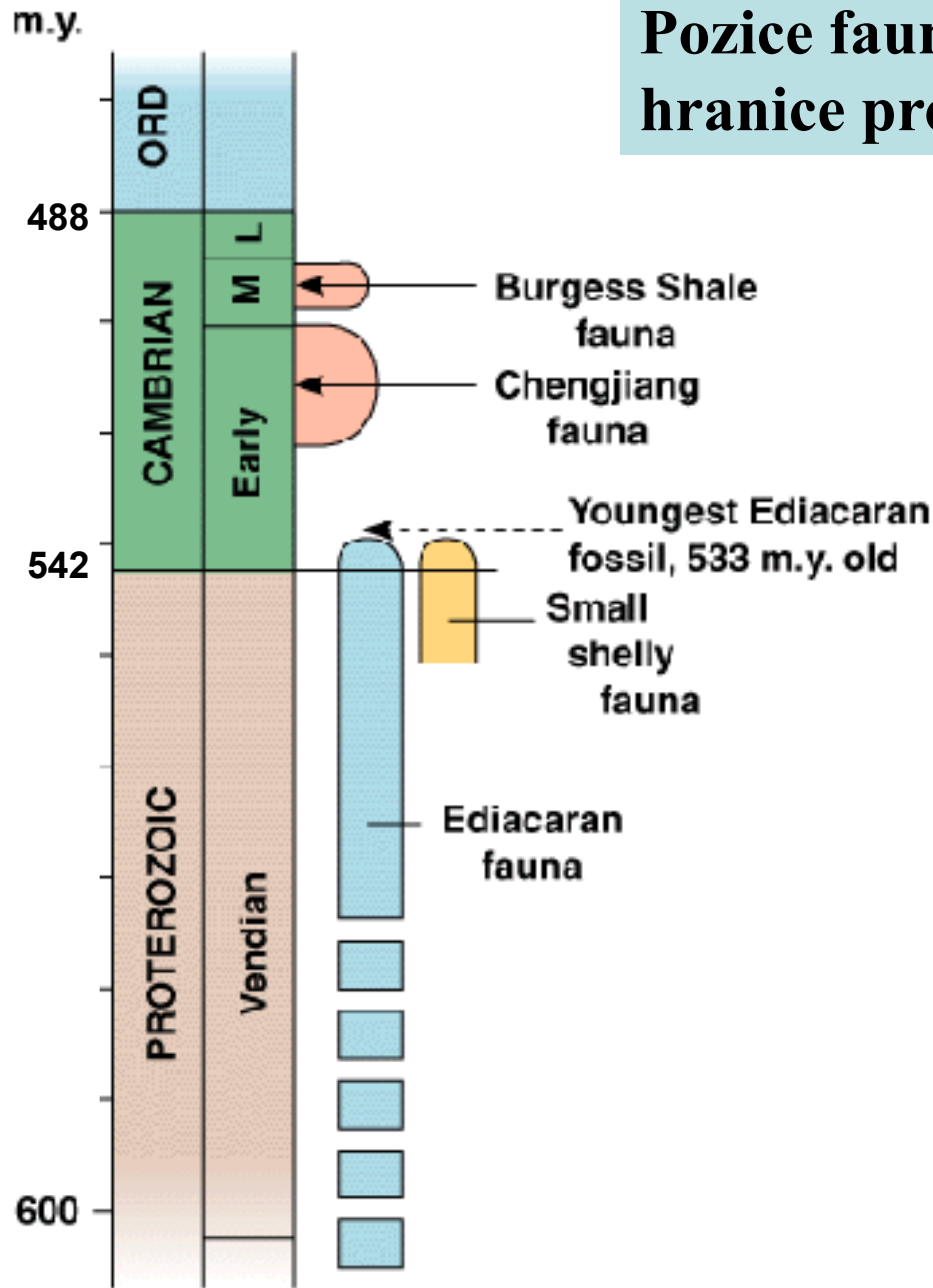

Kambrium – rozpad Pannotie, největší kontinent Gondwana

Late Cambrian 514 Ma

Pozice faun a lokalit okolo hranice proterozoikum/fanerozoikum

Život v kambriu

- Báze kambria je většinou geologicky lehce zjistitelná podle nástupu pevných částí fosílií (schránky, kostřičky). Biomineralizace – skeletonizace, její příčiny (viz dále).
- Mluvíme o „kambrické explozi“
- V kambriu nastupují všechny kmeny s tvrdými elementy (? s výjimkou mechovek) a i četné bez pevných částí (problém zjištění?).

Evoluční výhoda schránek a koster:

1. Podpírají svaly, etc.
2. Ochrana vůči prostředí, predátorům
3. Pomoc (opora) při pohybu

Možné vysvětlení nástupu skeletonizace:

- Vysoký obsah solí ve vodách + obrana = detoxikace
- Zvyšující se obsah kyslíku v prostředí a možnost jeho využití pro energeticky náročnou biochemii (srovnání: v dnešních prostředích s nízkým obsahem kyslíku žijí jen malé měkkotělé organizmy).
- Stavba těla (12 – buněk)

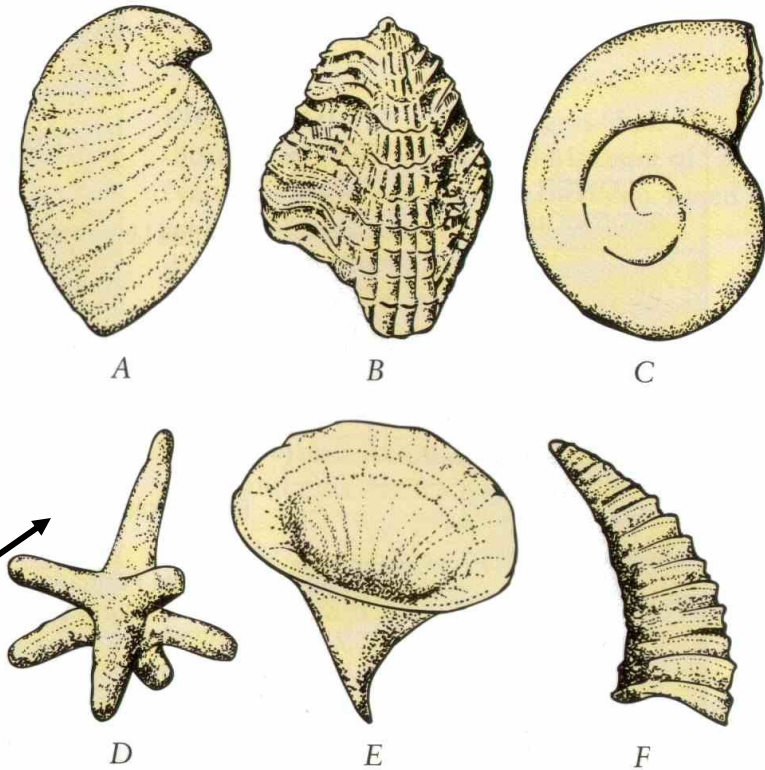
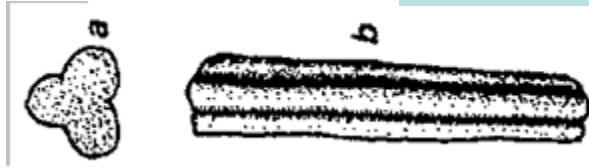

FIGURE 10-13 Late Precambrian and Early Cambrian shell-bearing fossils from Siberia. (A) *Anabarella*, $\times 20$, a gastropod; (B) *Camenella*, $\times 18$, affinity uncertain; (C) *Aldanella*, $\times 20$, a gastropod; (D) sponge spicule, $\times 30$; (E) *Fomitchella*, $\times 45$, affinity uncertain; and (F) *Lapworthella*, $\times 20$. (After Matthews, S. J. and Missarzhevsky, V. V. J. 1975. Geol. Soc. London 131:289-304.)

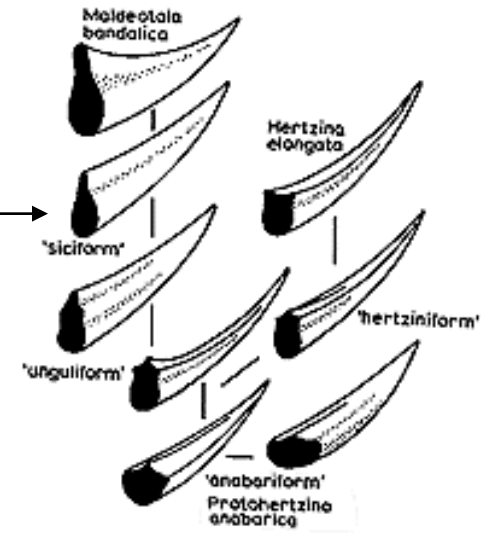
Okolo hranice Prz/Cm se objevuje tzv. „tomotská fauna“:

- drobné (1 – 5 mm) fosfatické schránky, většinou neznámého systematického zařazení a příbuznosti.
- tvar: většinou trubičky, ostny, kuželovité nebo destičkovité fosílie
- zástupci tomotské fauny mizí během kambria.

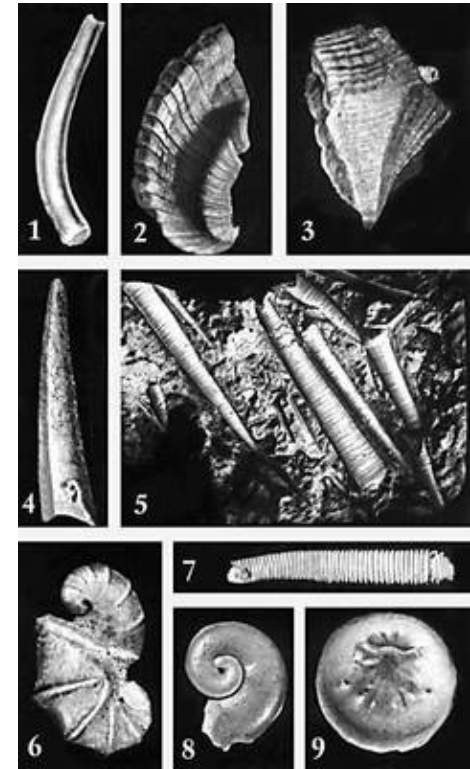
Další ukázky tomotských zkamenělin, Sibiř

Protohertzina

Anabarites sp., proterozoikum/kambrium, Sibiř, v hornině a rekonstrukce

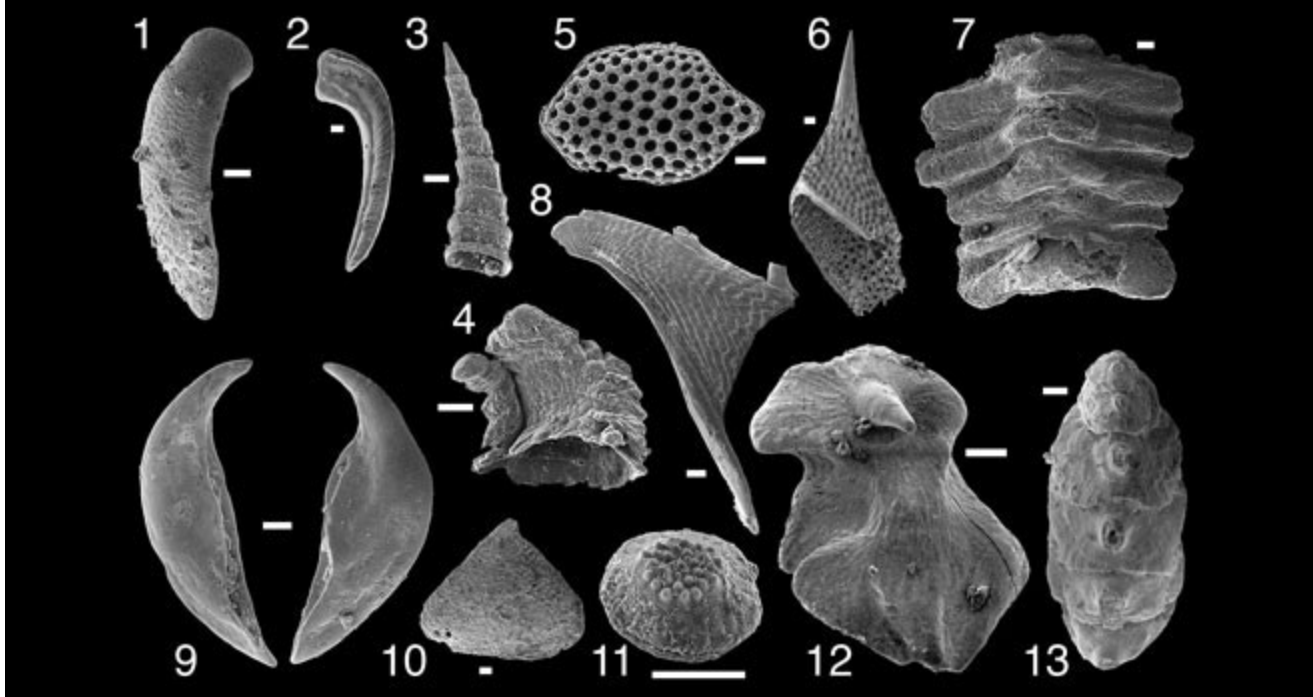

Fig. 1 Early Cambrian sclerite-bearing animals. 1, *Siphogonuchites*. 2, *Hippopharangites*. 3, *Lapworthella*. 4, *Eccentrotheca*. 5, 6, *Microdictyon*. 7, *Tumulduria*. 8, *Scoponodus*. 9, Jaw-like elements of *Cyrtochites*. 10, *Porcauricula*, 11, Dermal element of *Hadimopanella*. 12, *Cambroclavus*. 13, *Paracarinachites*. Scale bars = 0.1 mm.

© Swedish Museum of Natural History. Photos: Stefan Bengtson.

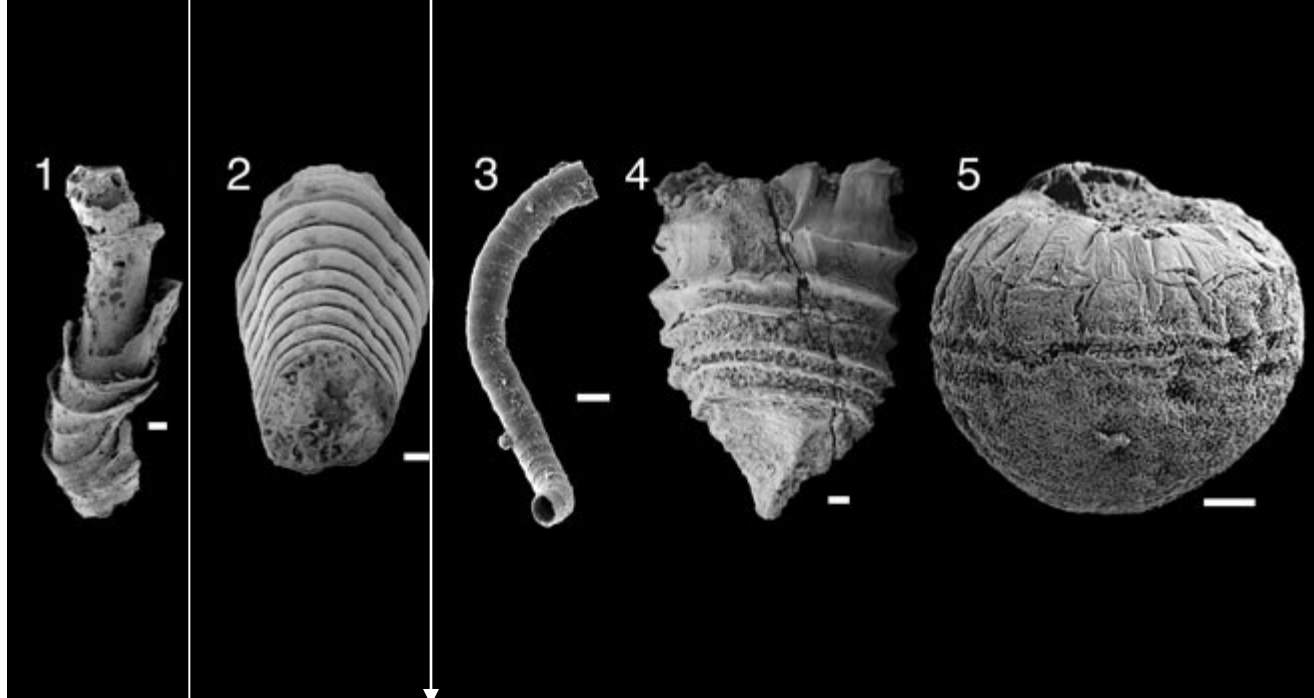

Fig. 2 Early tube-dwelling animals. 1, *Cloudina*, one of the earliest animals with a mineralized skeleton reinforced with calcite (late Neoproterozoic). 2, *Aculeochrea*, with an aragonite-reinforced tube (Precambrian-Cambrian boundary beds). 3, *Hyolithellus*, an animal reinforcing its tube with calcium phosphate (early Cambrian). 4, *Olivoides*, possibly a thecate scyphozoan polyp. 5, Pre-hatching embryo of *Olivoides*. Scale bars = 0.1 mm.
© Swedish Museum of Natural History. Photos: Stefan Bengtson.

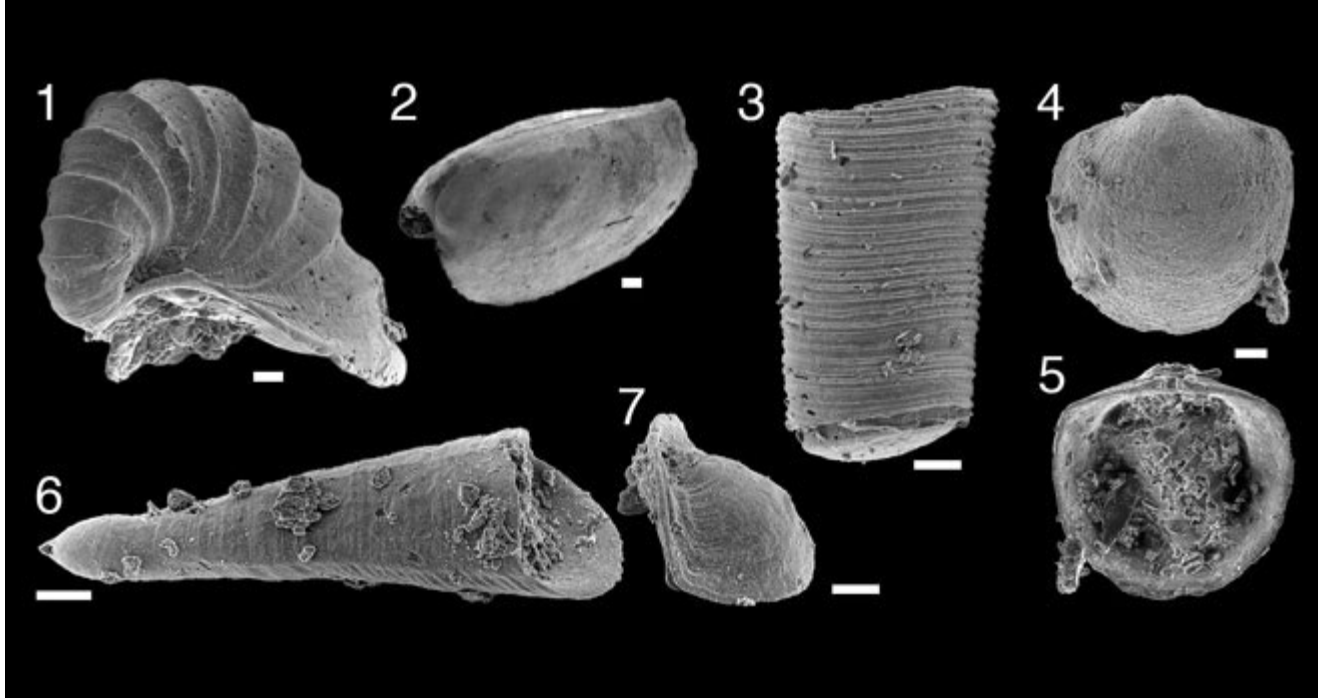

Fig. 3 Early Cambrian shell-bearing animals. 1, *Archaeospira*, a possible gastropod. 2, *Watsonella*, a possible mollusc. 3, *Cupithecina*. 4, 5, *Aroonia*, a probable stem-group brachiopod. 6, 7, Conch and operculum of *Parkula*, a hyolith. Scale bars = 0.1 mm.

© Swedish Museum of Natural History. Photos: Stefan Bengtson.

rugose Korallen, téměř všechny třídy a řady mořských (zemních) živočichů,

bezopornatí ramenonožci

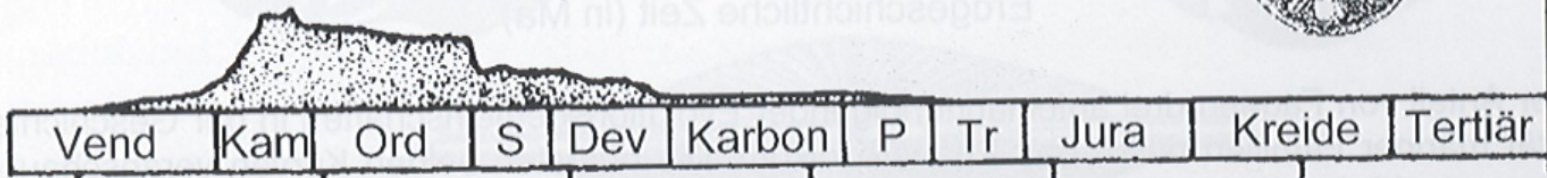
starobybí plži

trilobiti

hyoliti

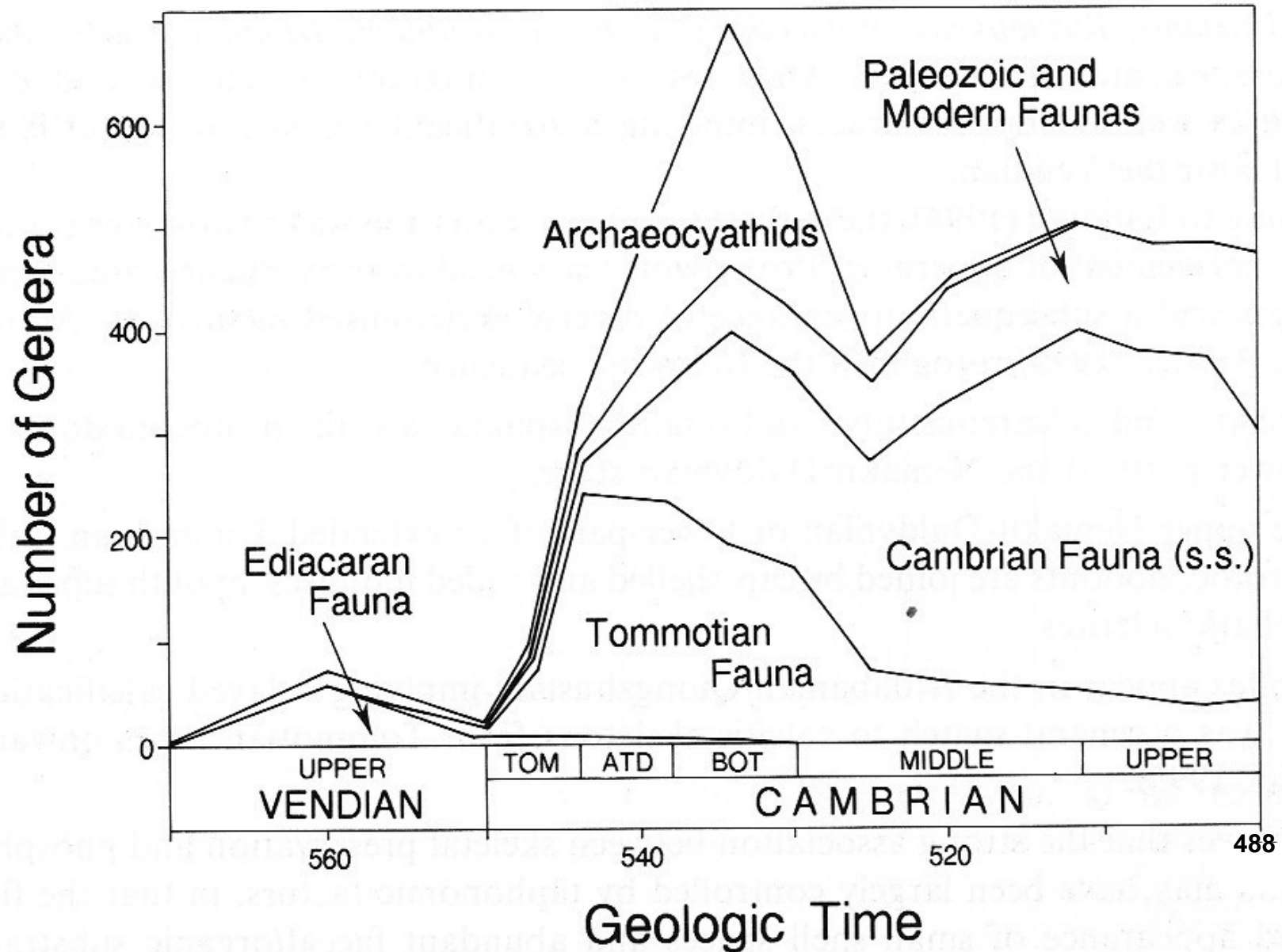

Anzahl der Familien
400
200
0

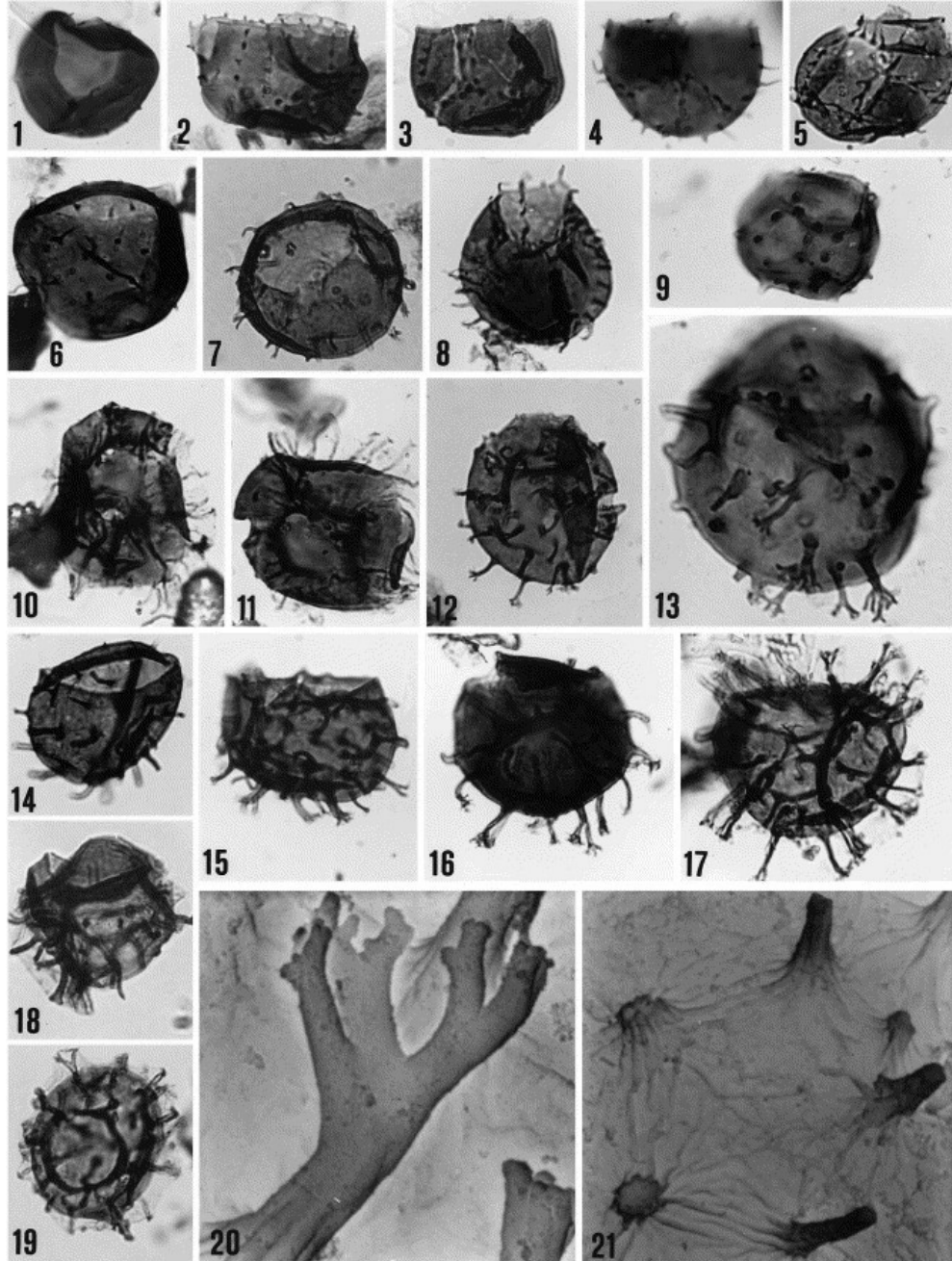
Erdgeschichtliche Zeiten

Kambrická (1. fauna)

Diverzita rodů mnohobuněčných v kambriu (Sepkoski 1992)

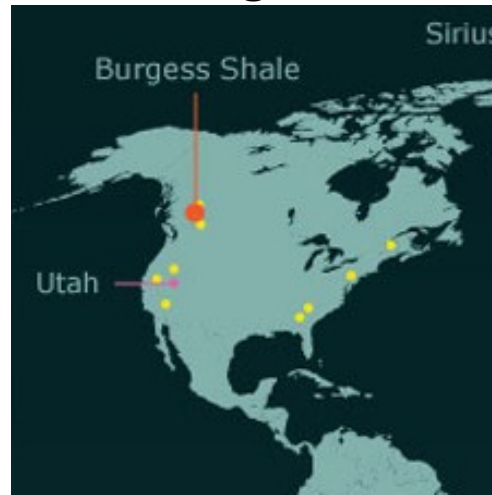
Rychlý přehled kambrického života

Kambricko-ordovická acritarcha

**Ch. Walcott, 1912, Burgess Pass,
str.Cm**

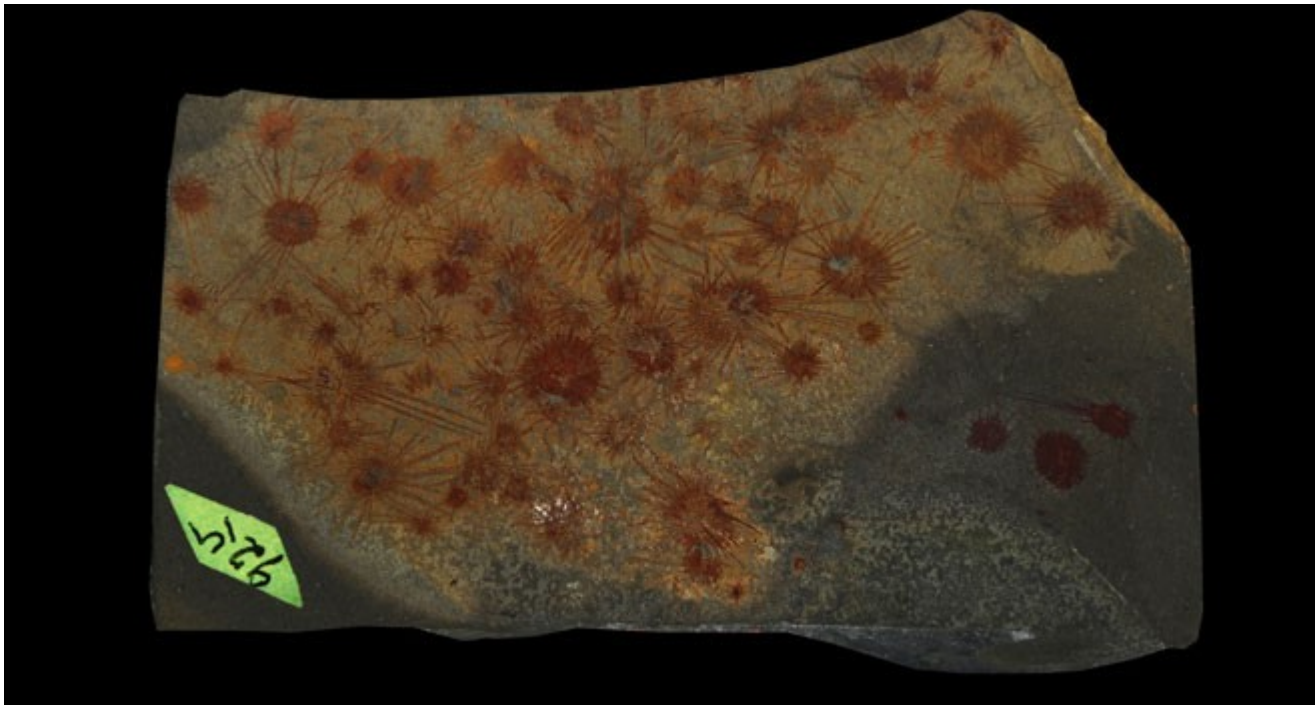

Burgess Quarry dnes

**Locality: Yoho
National Park,
Canadian Rockies,
southern British
Columbia, Canada
Stratigraphy:
Stephen Formation
Age: Late Middle
Cambrian. ca 505 Ma**

Choia ridleyi, Porifera

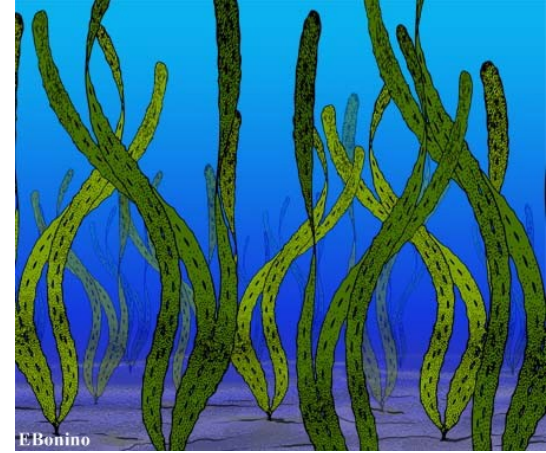
stř. Cm, Burgess Shales

? Chlorophyta

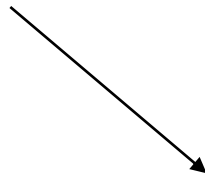
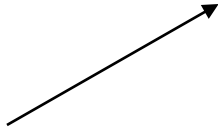
Margaretia dorus (Wal.)

(Pozn. pův. Octocorallia)

EBonino

Porifera

Diagonella sp.
(Porifera)

Adler

Burgesské
břidlice (stř. kambrium)

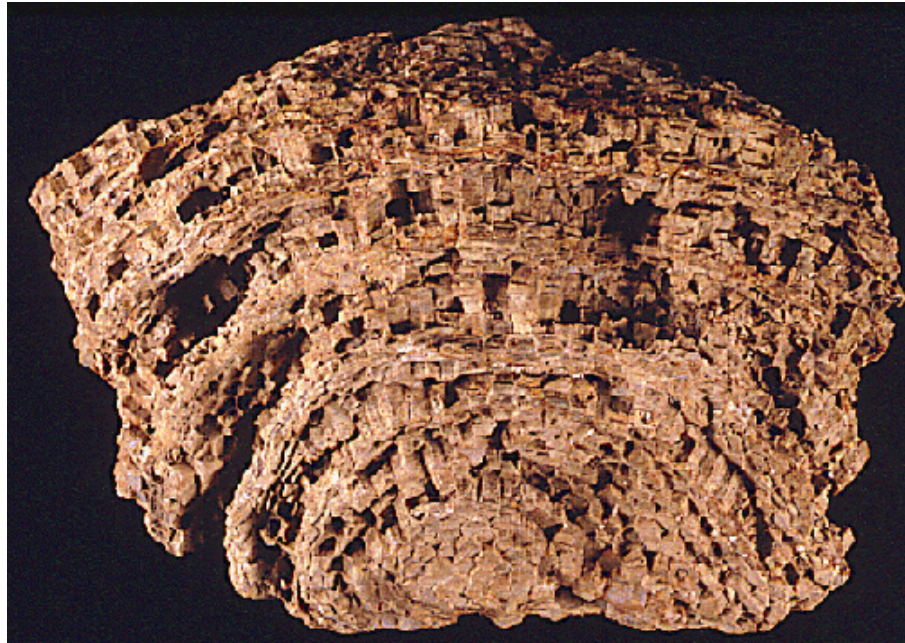
Choia sp.
(Desmospongia)

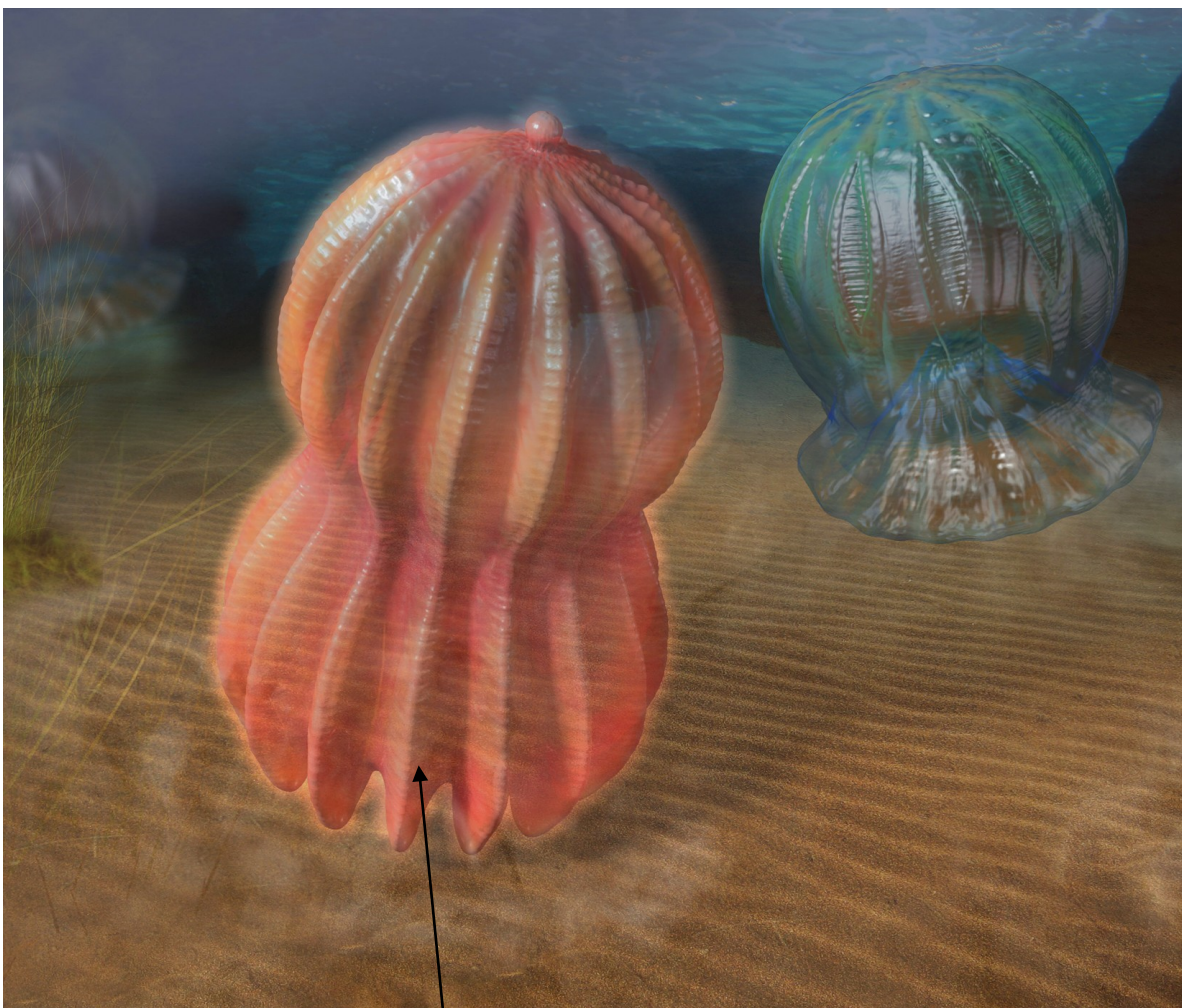

Ctenorhabdotus scapulus, Ctenophora

stř. Cm, Burgess Shales

Moorowipora
chamberensis,
dosud považovaná
za nejstarší tabulata,
Cm, jižní Austrálie

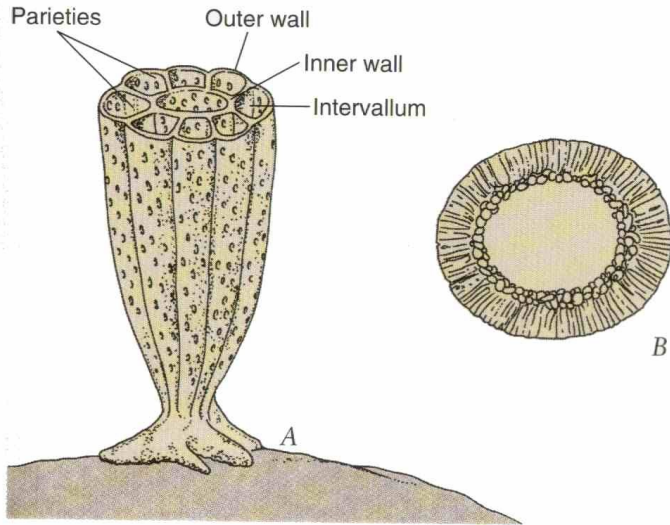

Martianoascus

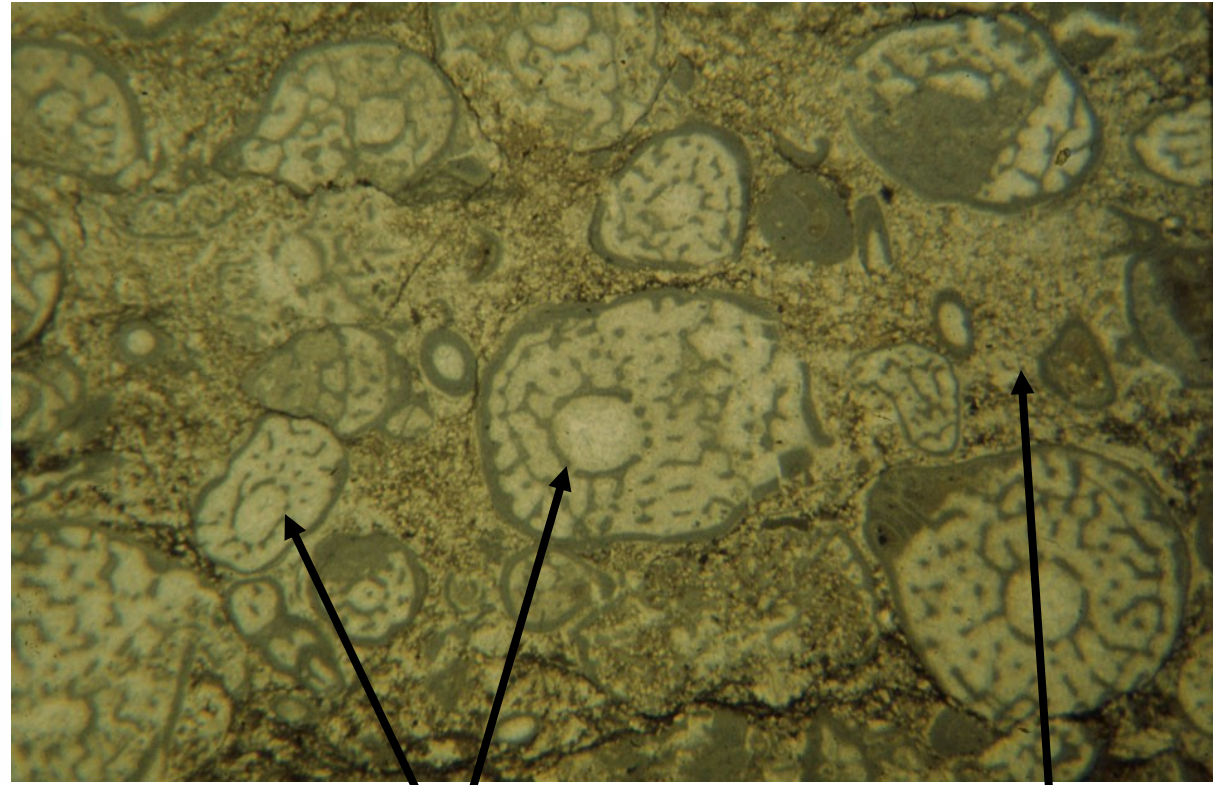
medúza ??

stř. Cm, Burgess Shales

Archeocyāti (příbuzní živočišných hub) – stavitelé spodnokambrických útesů

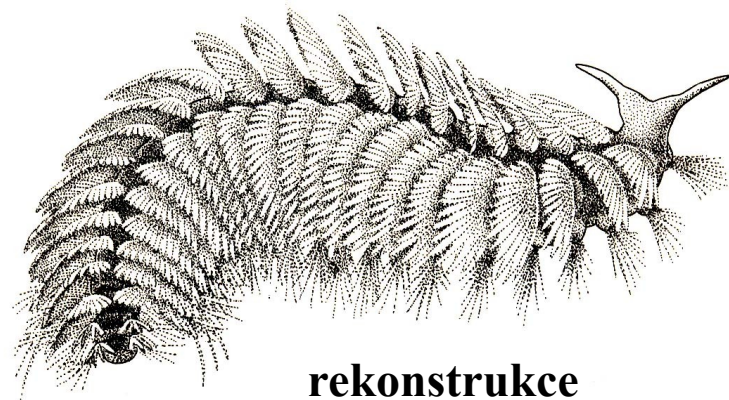
FIGURE 10-25 The archaeocyathan skeleton. (A) Longitudinally fluted cup of an archaeocyathan, about 6 cm in height. (B) Transverse section of a nonfluted archaeocyathan having closely spaced parietes and vesicular inner wall. (Maximum diameter is 4 cm.)

Řez biohermou archeocyátů s mezerní hmotou kalcimikrobů, spodní kambrium, lemdadské souvrství, Vys. Atlas, Maroko

Canadia spinosa, Annelida

rekonstrukce

stř. Cm, Burgess Shales

Selkirkia columbia, Priapulida

rekonstrukce

stř. Cm, Burgess Shales

***Halucigenia*, Lobopodia (fossil tax.),
blížkost k červům ?**

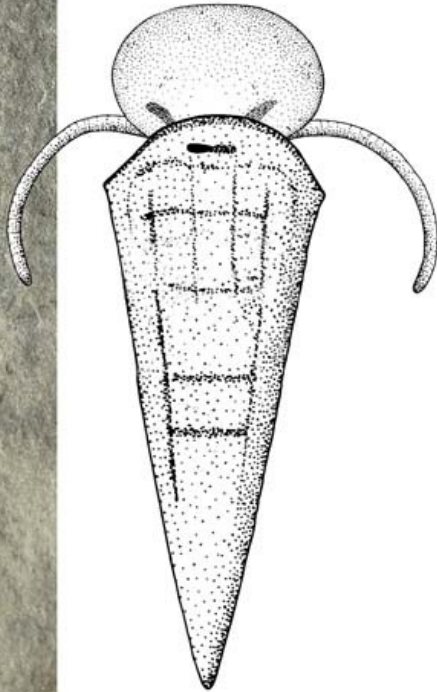
rekonstrukce

stř. Cm, Burgess Shales

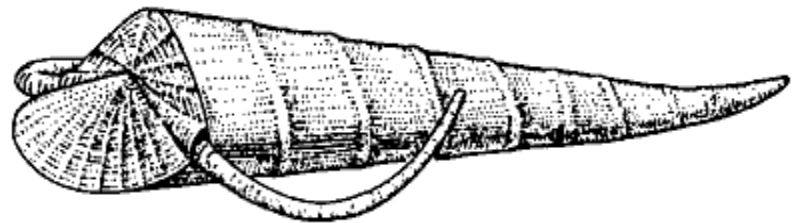
Hyolitha, mořští, dnes k měkkýšům,
rozvoj v kambriu, vymírají ve stř. permu

Hyolithes sp.,
kambrium, Utah

Haplopherensis reesei,
kambrium, Utah

Odontogriphus omalus, Mollusca ?

stř. Cm, Burgess Shales

Odontogriptus

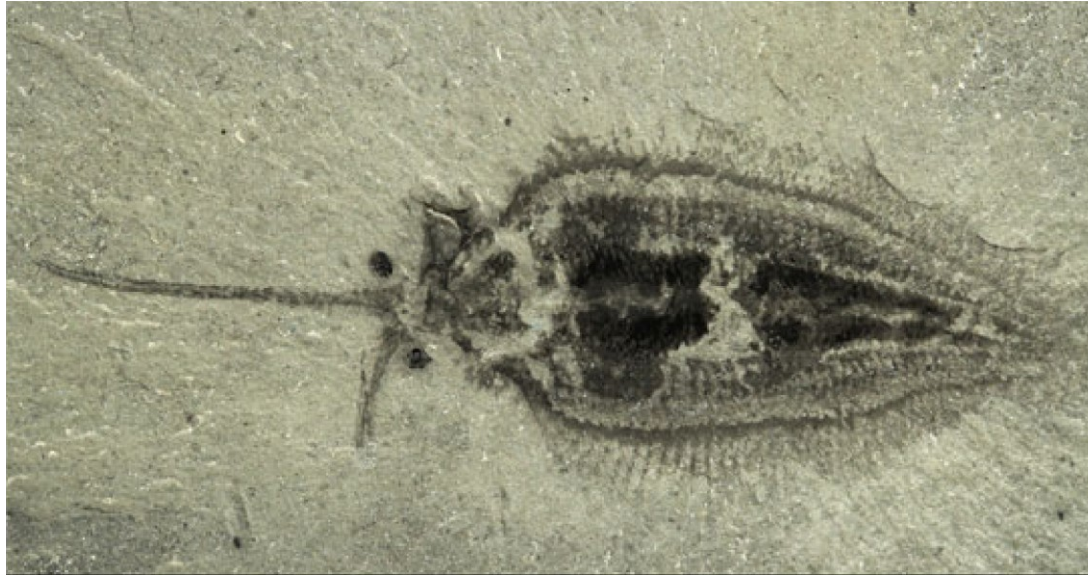
rekonstrukce

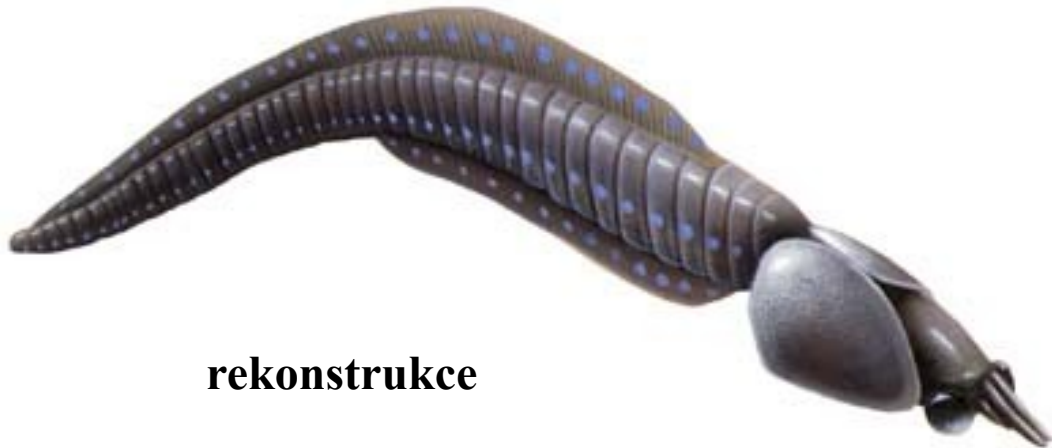
Wiwaxia, Mollusca stř. Cm, Burgess Shales

rekonstrukce

Nectocaris, Mollusca

rekonstrukce

stř. Cm, Burgess Shales

Micromitra burgessensis, Mollusca

stř. Cm, Burgess Shales

• **Brachiopoda:**

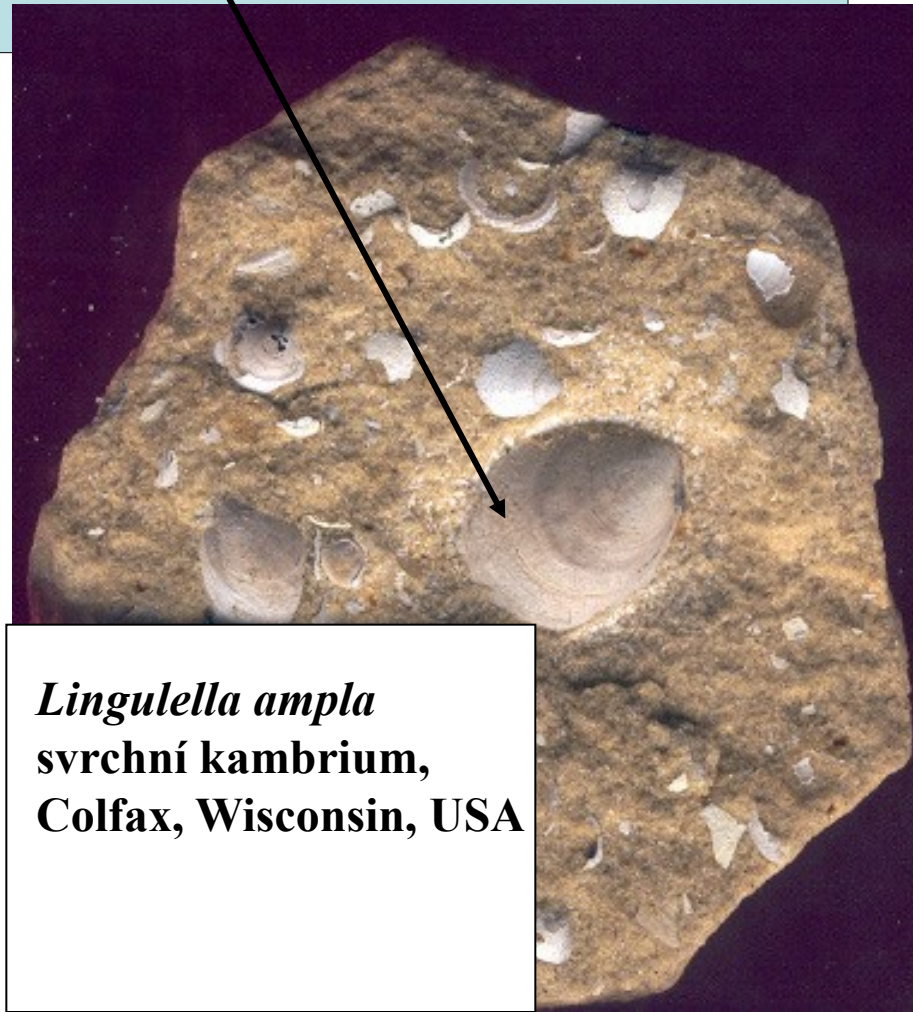
• Dvouchlopňová schránka, filtrátoři

• Dominantní skupina v kambriu jsou “**inartikulátní**” (bezoporní): < infauní formy se schránkami z fosforečnanu vápenatého a epifauní formy s Ca CO₃ schránkami)

• Nastupují i **artikulátní brachiopodi** (se zámek, epifauní, kalcitové schránky)

Bohemiella romingeri, Skryje,
střední kambrium, barrandien.

Lingulella ampla
svrchní kambrium,
Colfax, Wisconsin, USA

Portalia mira, inc. sed.

stř. Cm, Burgess Shales

Aisheaia pedunculata, Onychophora

rekonstrukce

stř. Cm, Burgess Shales

Naraoia compacta, Arthropoda

str. Cm, Burgess Shales

Trilobita

Sao hirsuta, střední kambrium, Skryje

Conocoryphe sulzeri, střední kambrium, Jince, barrandien

Olenellus fowleri,
Spodní kambrium,
Lincoln County,
Nevada

Ptychoparia striata
střední kambrium
Jince, barrandien

Členovci

Canadaspis

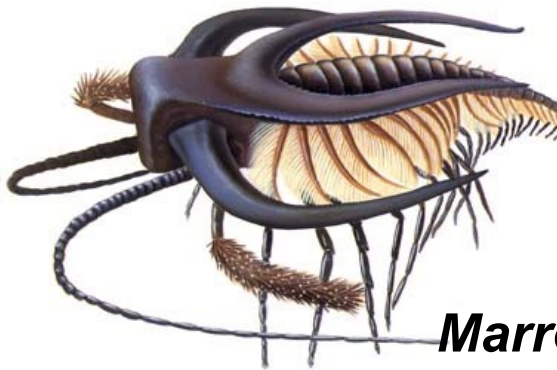
Anomalocaris

Sanctacaris

Yohoia

Marrella

Opabinia

Anomalocaris, Arthropoda

stř. Cm, Burgess Shales

Opabinia, Arthropoda

Diania, rekonstrukce

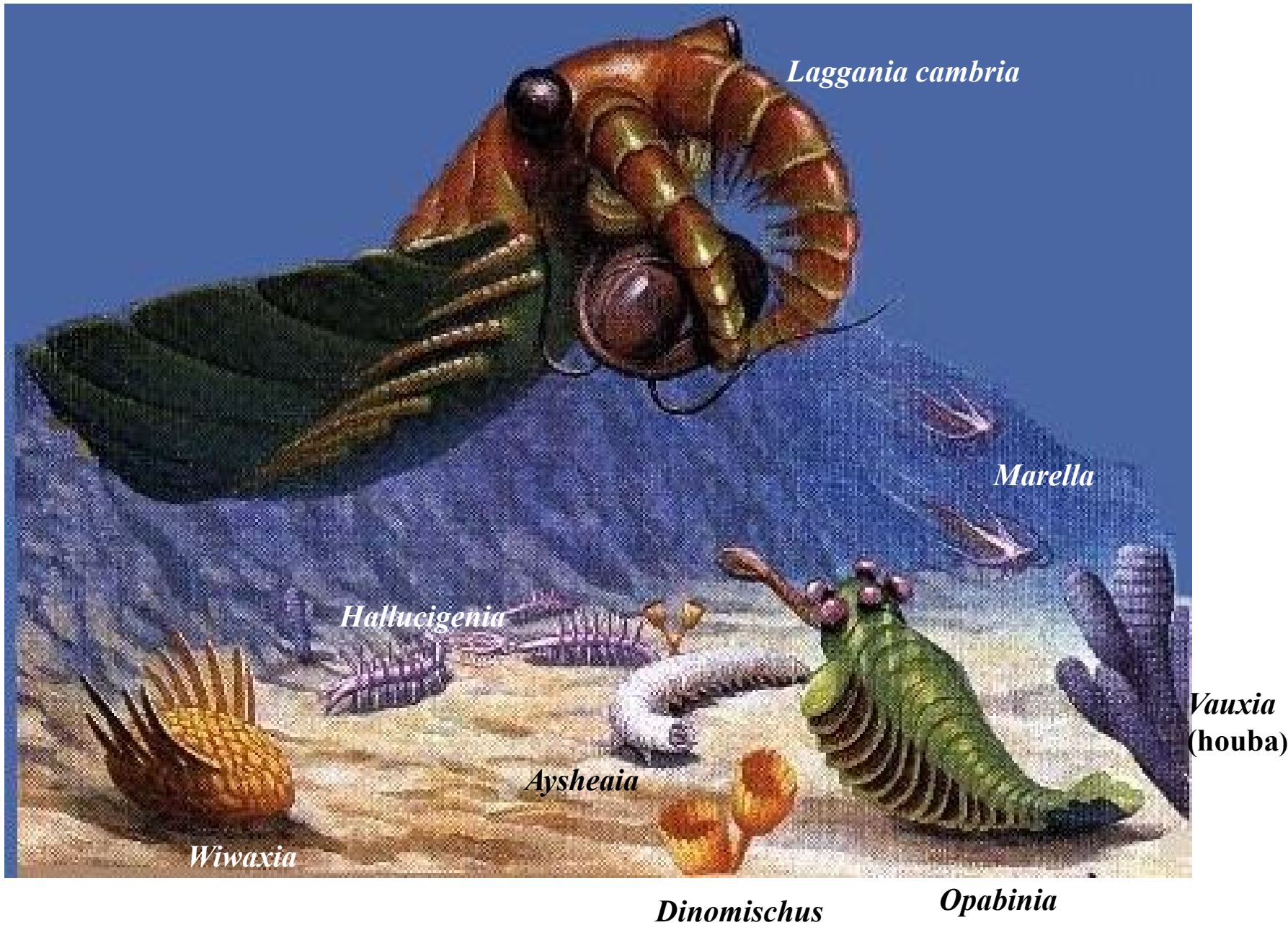
stř. Cm, Burgess Shales

Anomalocaris, Arthropoda

Rekonstrukce života během sedimentace burgesských břidelic (střední kambrium, Britská Kolumbie)

Laggania cambria

Marella

Hallucigenia

Vauxia
(houba)

Wiwaxia

Aysheaia

Dinomischus

Opabinia

Laggania cambria (Anomalocarida) – model přední části z ventrálního pohledu

***Hurdia*, Anomalocarida**

Fuxianhuia protensa
Hou, 1987

Arthropoda, Chelicerata

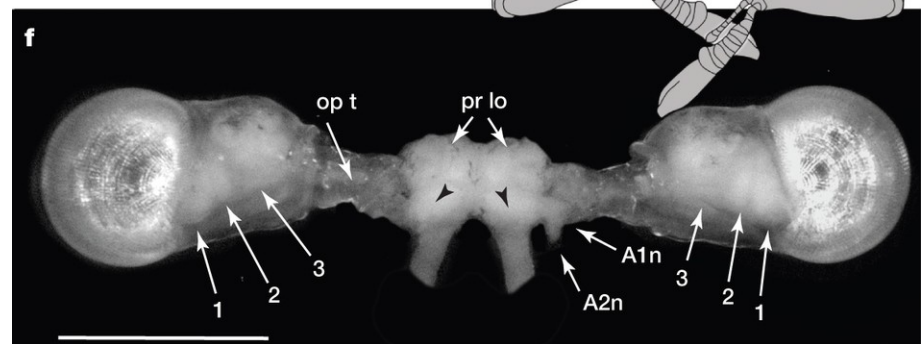
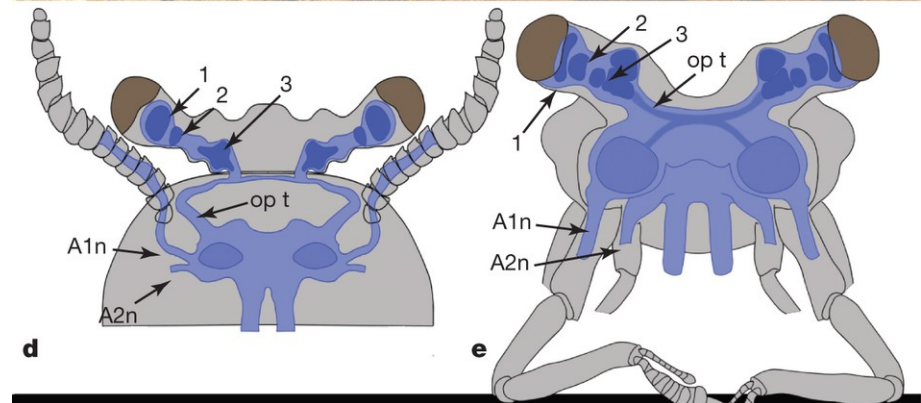
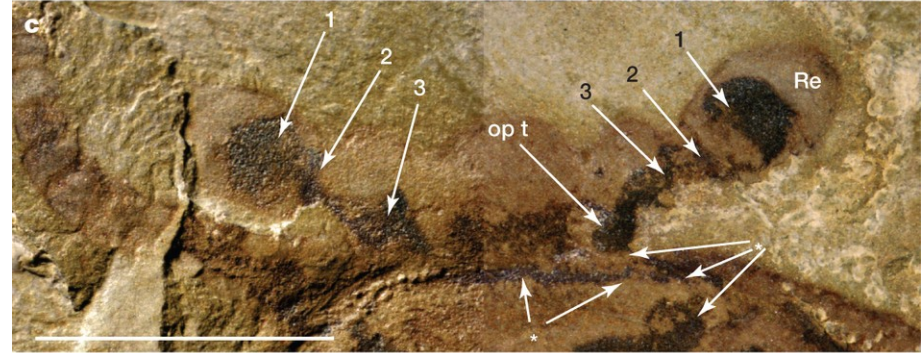
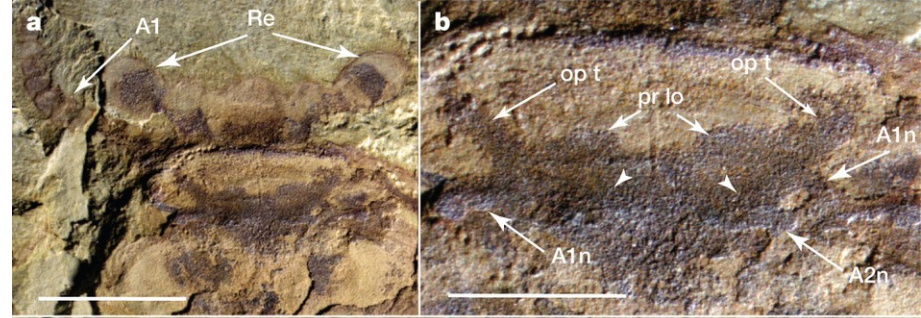
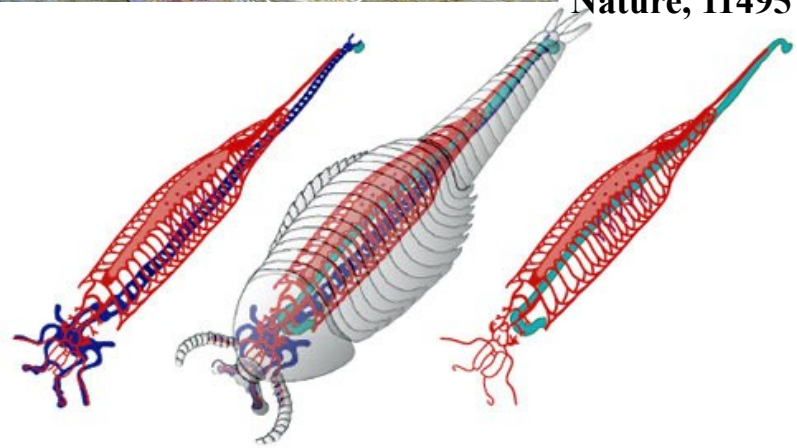
sp. kambrium (525 Ma)

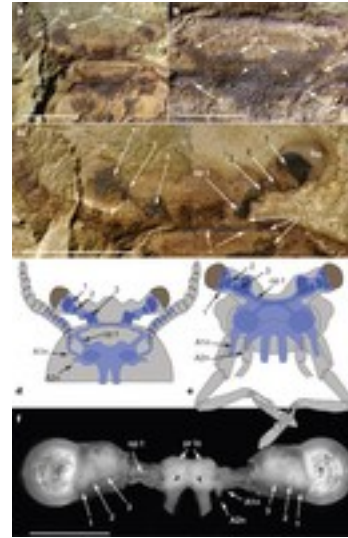
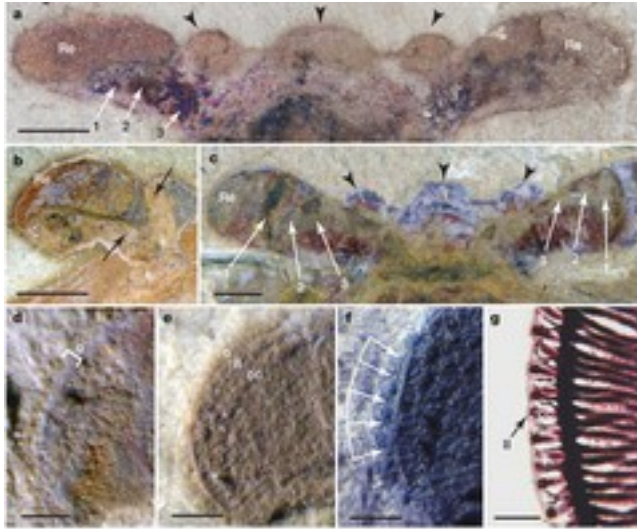
Chengjiang, Jün-nan

Čína,

nejstarší srdeční a
 cévní systém doložený
 fosilně

Nature, 11495 (2014)

The nervous system provides a fundamental source of data for understanding the evolutionary relationships between major arthropod groups. Fossil arthropods rarely preserve neural tissue. As a result, inferring sensory and motor attributes of Cambrian taxa has been limited to interpreting external features, such as compound eyes or sensilla decorating appendages, and early-diverging arthropods have scarcely been analysed in the context of nervous system evolution. Here we report exceptional preservation of the brain and optic lobes of a stem-group arthropod from 520 million years ago (Myr ago), *Fuxianhuia protensa*, exhibiting the most compelling neuroanatomy known from the Cambrian. The protocerebrum of *Fuxianhuia* is supplied by optic lobes evidencing traces of three nested optic centres serving forward-viewing eyes. Nerves from uniramous antennae define the deutocerebrum, and a stout pair of more caudal nerves indicates a contiguous tritocerebral component. *Fuxianhuia* shares a tripartite pre-stomodeal brain and nested optic neuropils with extant Malacostraca and Insecta, demonstrating that these characters were present in some of the earliest derived arthropods. The brain of *Fuxianhuia* impacts molecular analyses that advocate either a branchiopod-like ancestor of Hexapoda or remipedes and possibly cephalocarids as sister groups of Hexapoda. Resolving arguments about whether the simple brain of a branchiopod approximates an ancestral insect brain or whether it is the result of secondary simplification has until now been hindered by lack of fossil evidence. The complex brain of *Fuxianhuia* accords with cladistic analyses on the basis of neural characters, suggesting that Branchiopoda derive from a malacostracan-like ancestor but underwent evolutionary reduction and character reversal of brain centres that are common to hexapods and malacostracans. The early origin of sophisticated brains provides a probable driver for versatile visual behaviours, a view that accords with compound eyes from the early Cambrian that were, in size and resolution, equal to those of modern insects and malacostracans.

Fuxianhuia, Arthropoda

***Herpetogaster*, ? červi, ? hvězdice
rekonstrukce**

Neznámá (?) příbuznost

Dinomischus

• **Echinodermata** (ostnokožci):

- Druhoústí s 5-ti čtenou symetrií, vápnitými schránkami, speciální rozvod vody (ambulakrální soustava)
- Většina kambrických ostnokožců měla stonek (přísedlí)

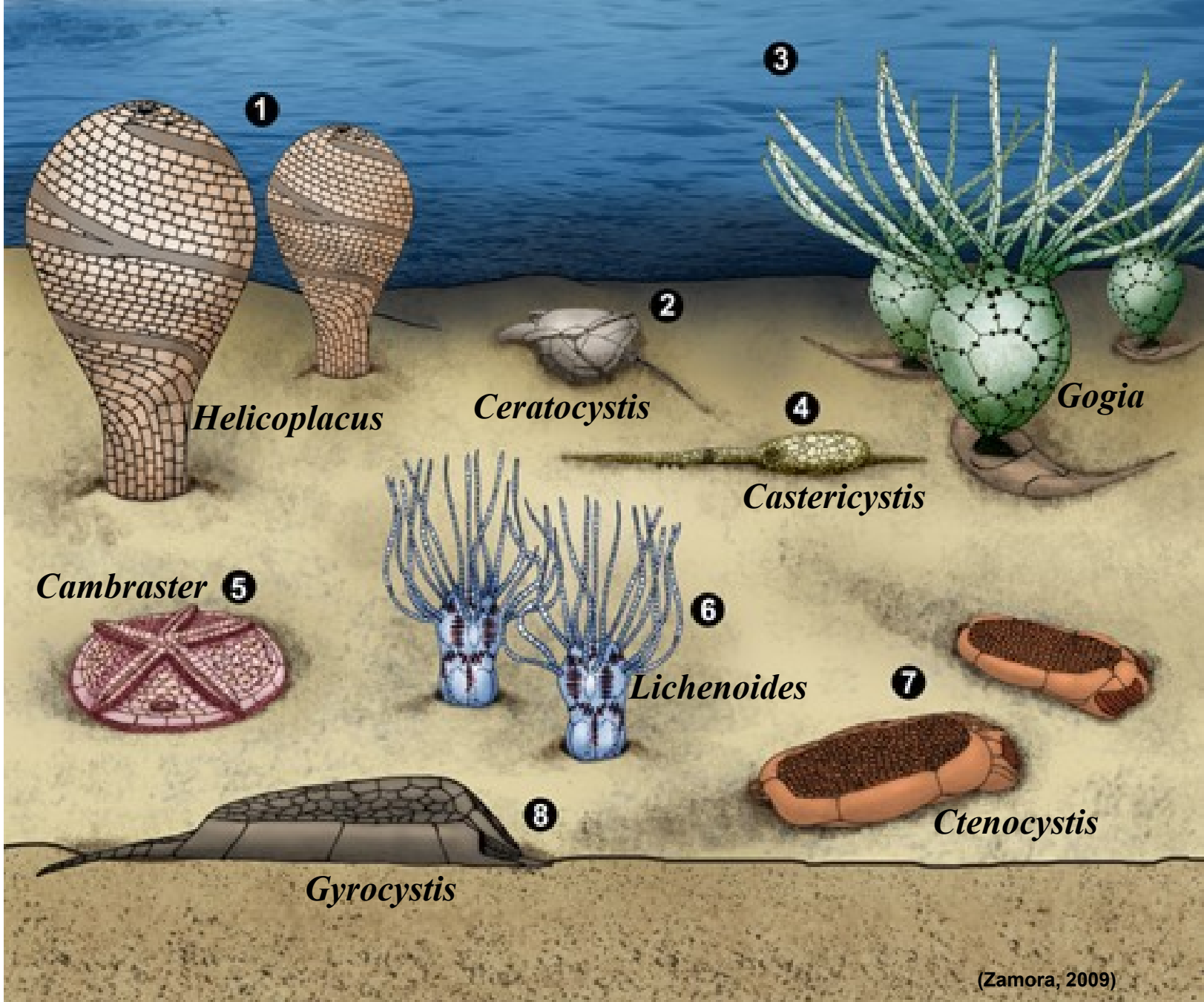
***Gogia* sp., stř. kambrium, House Range, Utah.**

Eocrinoidea (kambrium-silur) patří k časným zástupcům ostnokožců.

Echnatocrinus capulus, Echinodermata

stř. Cm, Burgess Shales

- 1 Helicoplacoidea
- 2 Stylophora
- 3 Eocrinoidea
- 4 Soluta
- 5 Edrioasteroidea
- 6 Eocrinoidea
- 7 Ctenocystoidea
- 8 Cineta

Helicoplacus

Ceratocystis

Castericystis

Gogia

Cambraster

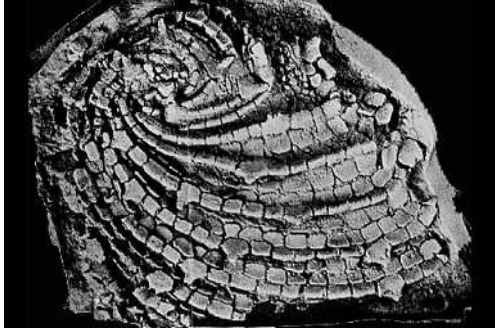
Lichenoides

Ctenocystis

Gyrocystis

(Zamora, 2009)

Pohled na společenstvo echinodermat v kambrickém moři

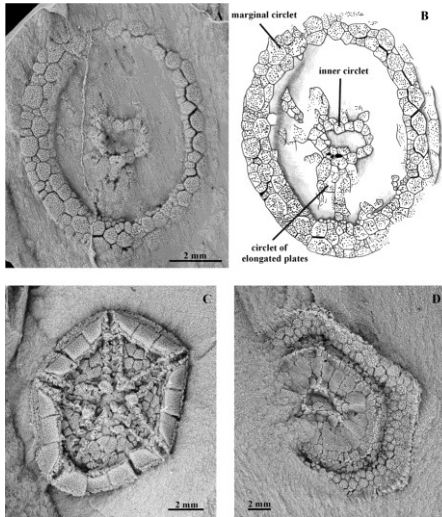
Helicoplacus, sp. Cm

Ceratocystis, Cm

Gogia, Cm, Utah

Cambraster, Cm

Dtto předcházející
slajd - fosílie

Castericystis, stř. Cm

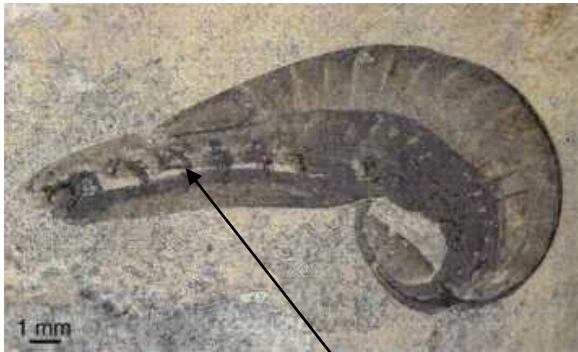
Gyrocystis, Cm

Lichenoides, Cm

Ctenocystis, Cm, Utah

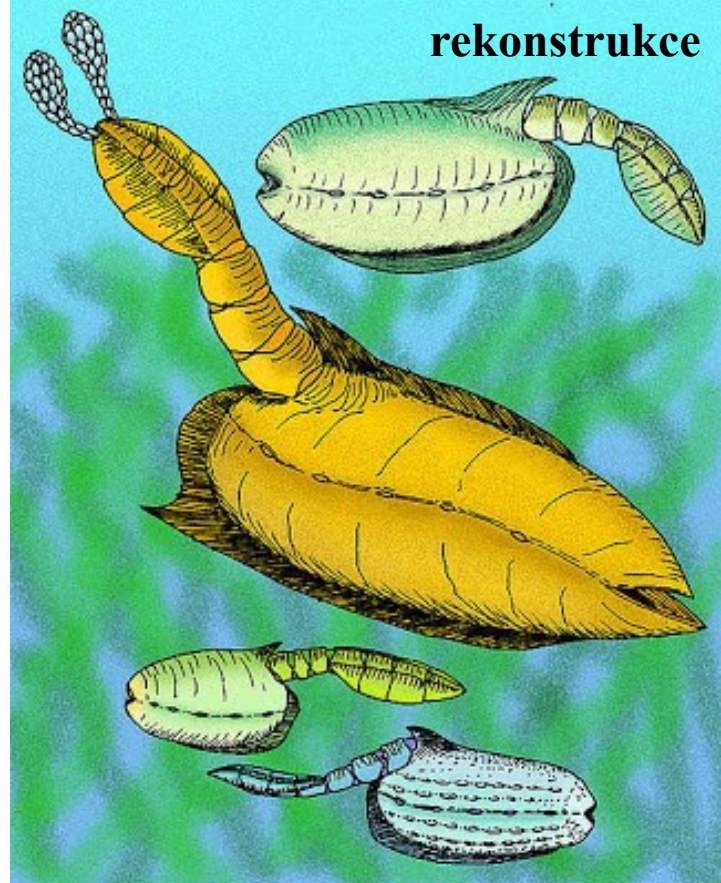

Yunnanozoon

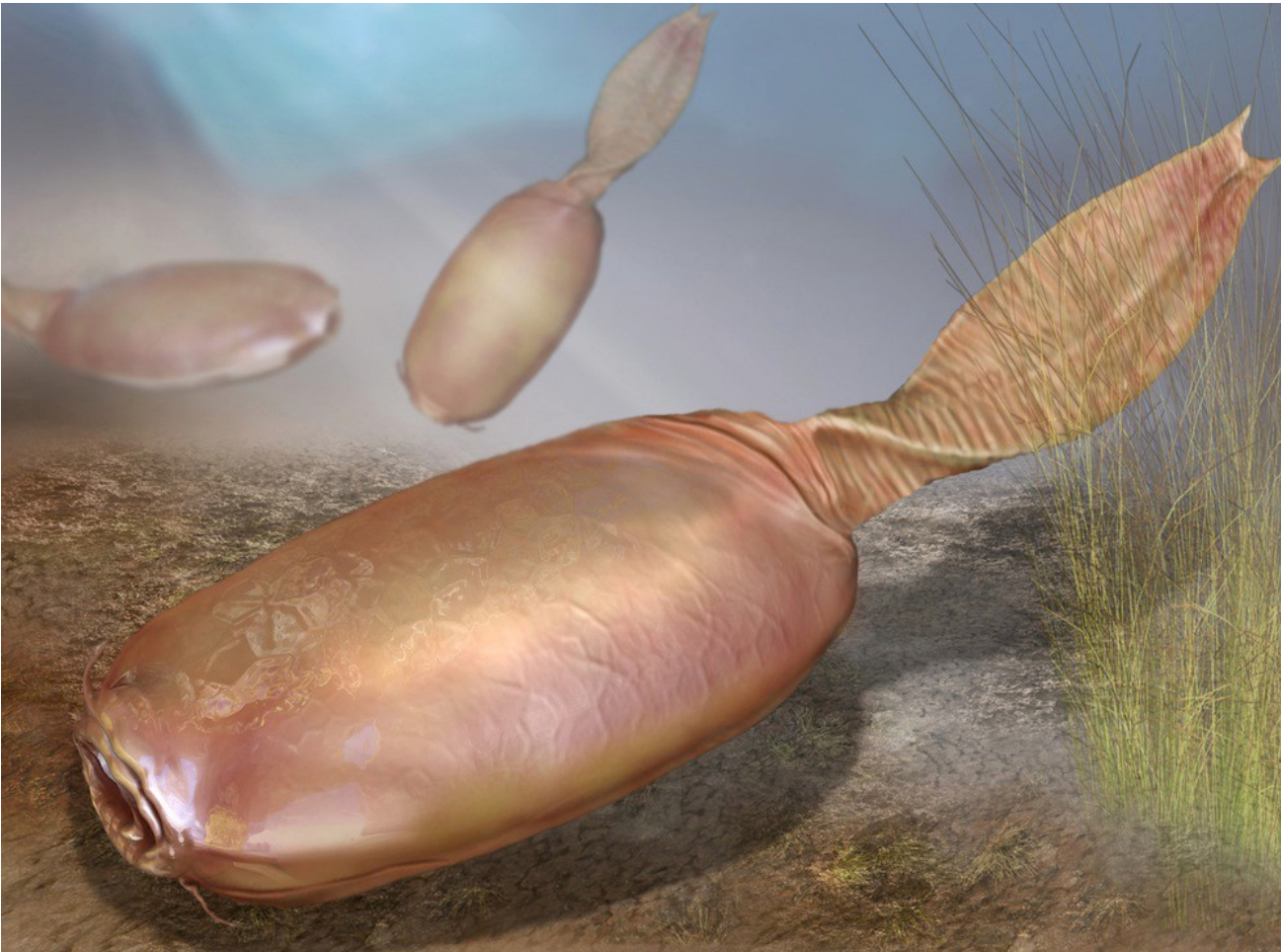
**Vetulicolia – spodní kambrium, Čína,
nový kmen živočichů
blízký předkům strunatců (žaberní
štěrbiny etc.), detritofágní nekton,**

Three vetulicolians. Front to back: Vetulicola, Xidazoon, Didazoon

Banffia constricta, Vetulicolia,
Burgess Shales, stř. Cm

***Banffia*, jiná možná rekonstrukce**

***Cheungkongella*, Tunicata, sp. Cm, Čína, Chengjiang**

Nejstarší doložená akrania

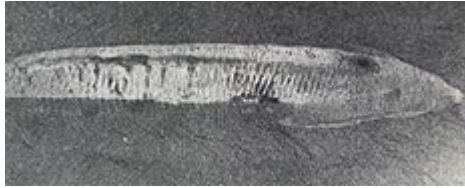
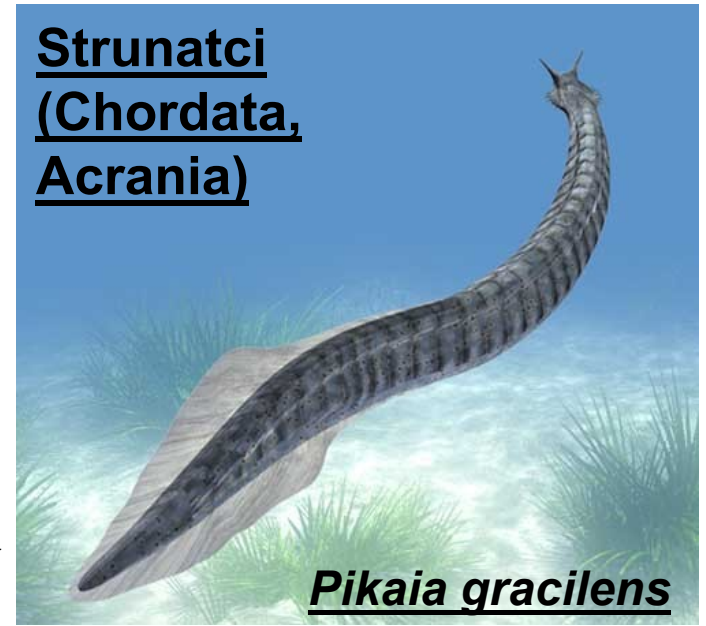

foto z burgesských břidlic

Pikaia gracilens, Burgess Pas,
Kanada, stř. Cm

Strunatci (Chordata, Acrania)

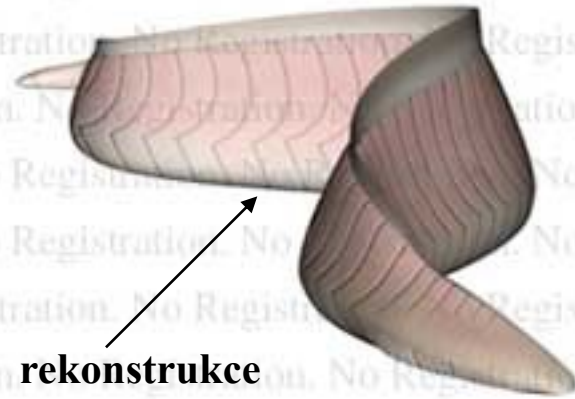

Pikaia gracilens

rekonstrukce

foto

rekonstrukce

(c) A.Sugishita, GeoScienceRC,

Cathaymyrus diadectus, sp. Cm, Jünan, Čína

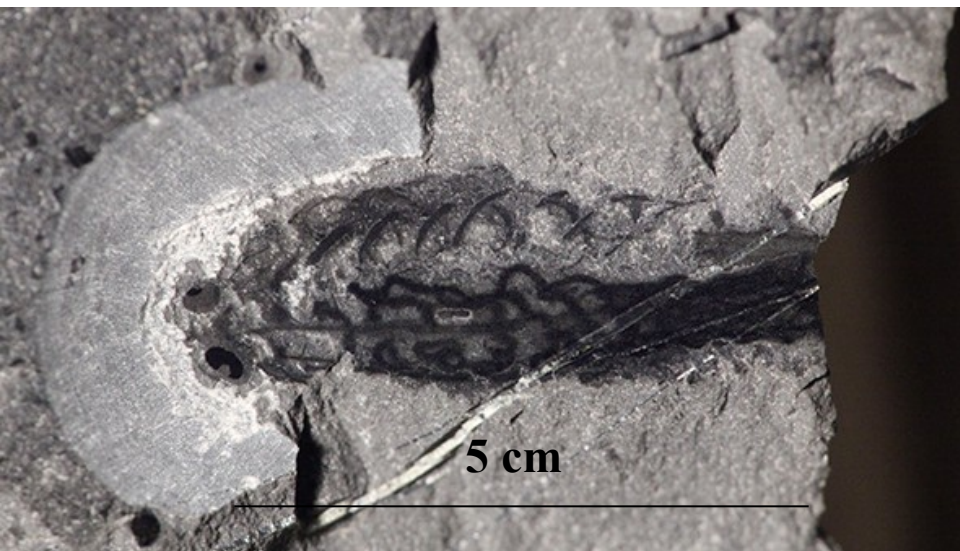
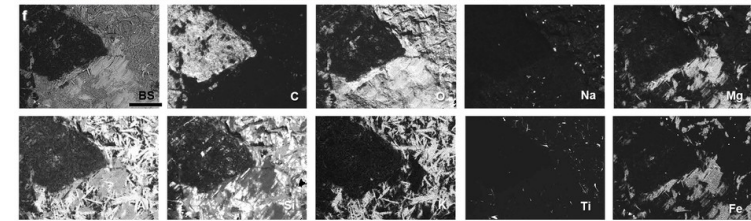
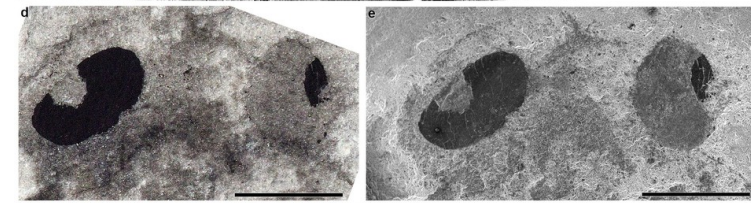
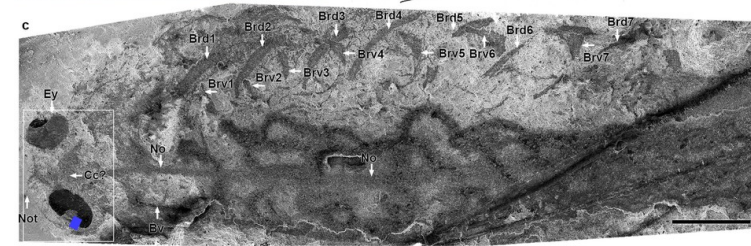
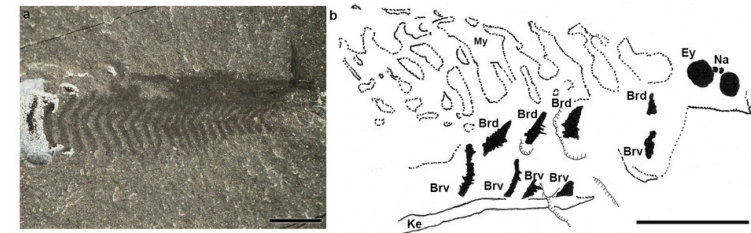
***Pikaia gracilens*, Chordata**

stř. Cm, Burgess Shales

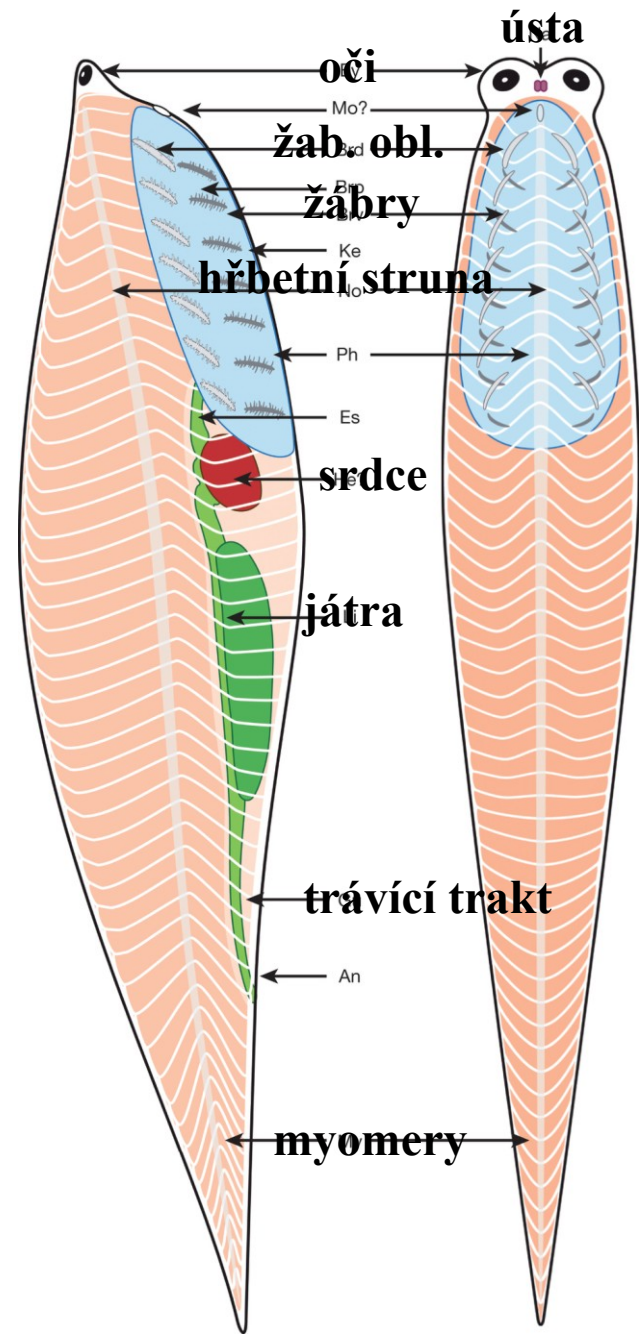
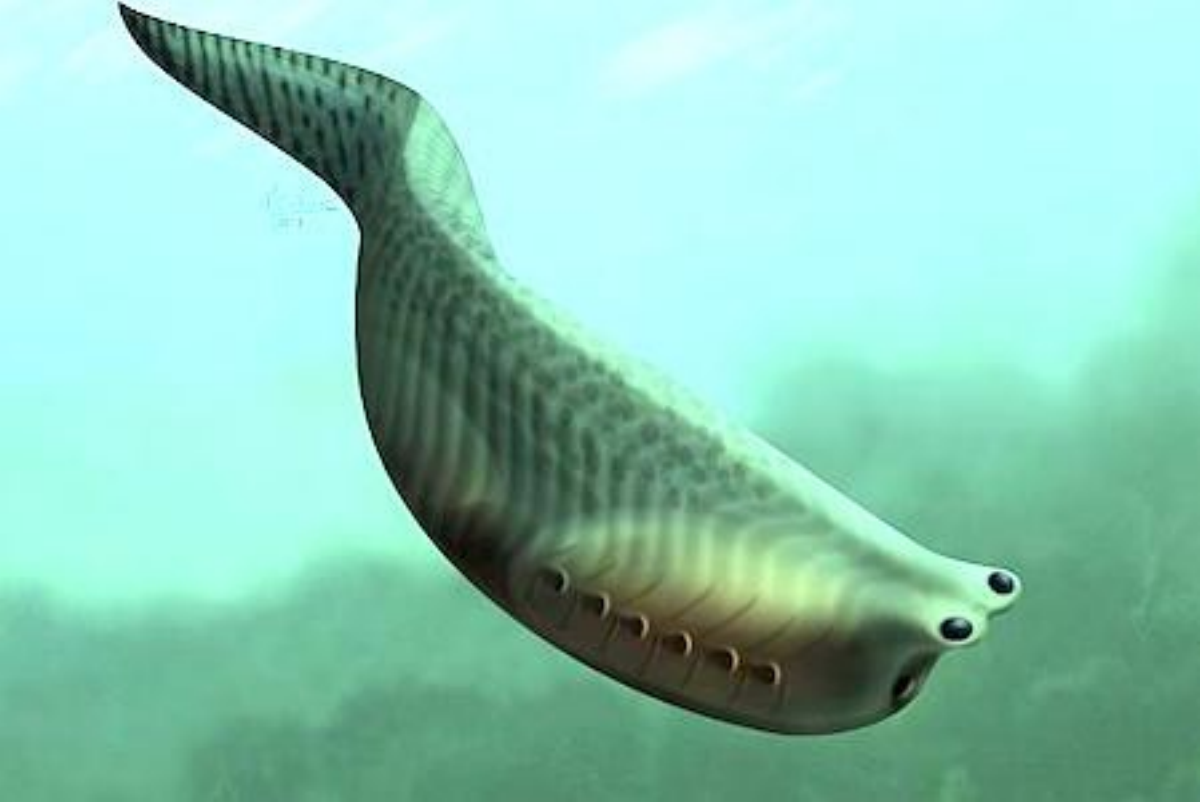
Pikaia

rekonstrukce

***Metaspriggina walcotti*, Chordata,
Craniata, Burgess Shale,
sp. kambrium, 510 Ma**

+ notochord

Dtto, interpretace živočicha a jeho stavba

Vertebrata

nastupují rovněž už ve
sp. Cm.

Myllokunmingia jeví
podobnosti s recentními
sliznatkami

Haikouichthys pak spolu s
eukonodonty je řazena na
počátek nástupu
bezčelistnaticů (Agnatha)

Myllokunmingia fengjiana, Haikou, Čína, sp. Cm

rekonstrukce

otisk

Haikouichthys ercaicuensis, Haikou, Čína, sp. Cm

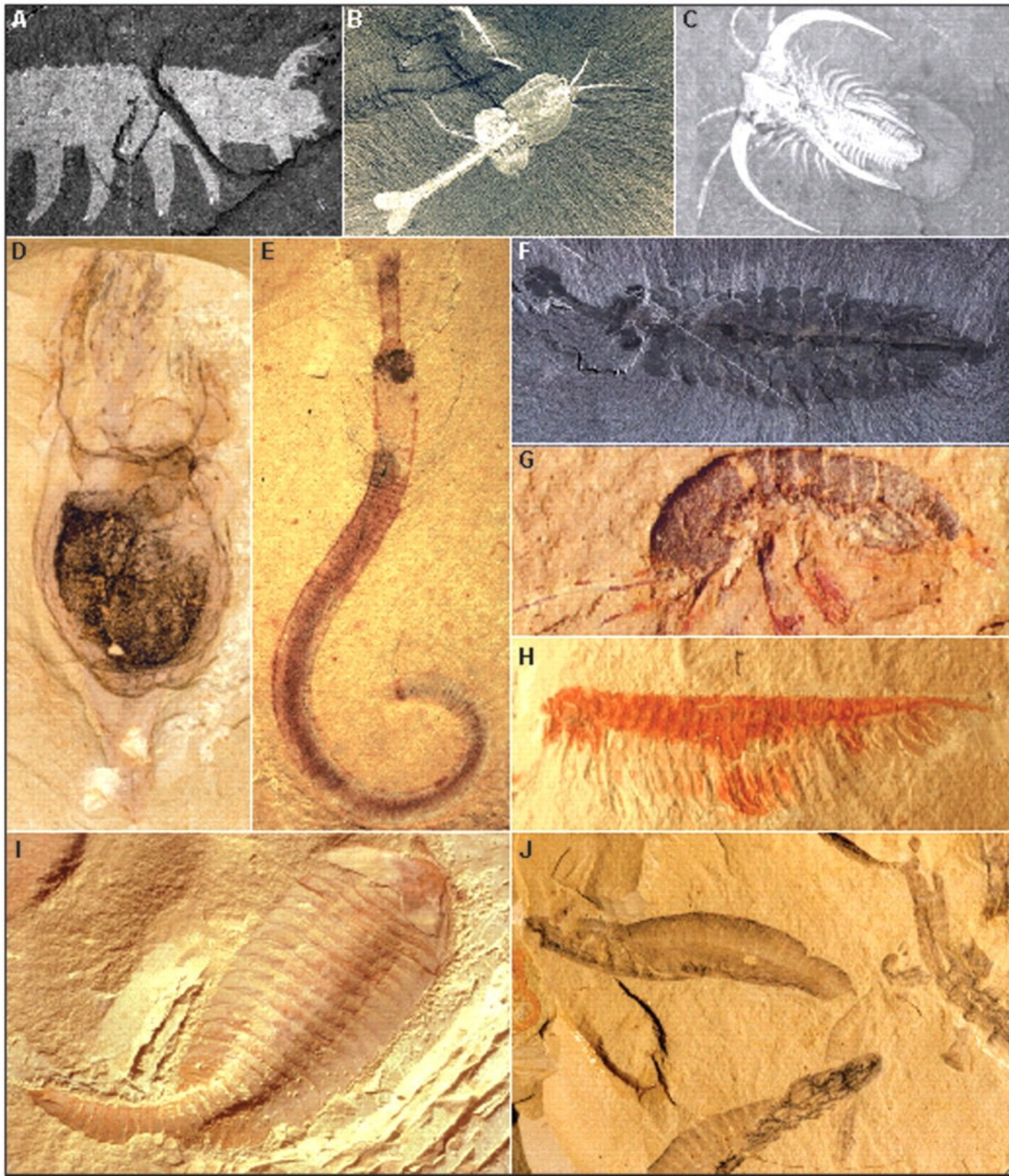
Myllokunmingia, chordata

Stavební plány burgesských živočichů

- (A) Onycophoran: *Aysheaia pedunculata*;
(B) arthropod: *Waptia fieldensis*;
(C) arthropod: *Marrella splendens*;
(D) possible ascidian: *Phlogites*;
(E) priapulid: *Maotianshania cylindrica*;
(F) pan-arthropod: *Opabinia regalis*;
(G) arthropod: *Leanchoilia illecebrosa*;
(H) arthropod: *Jianfengia multisegmentalis*;
(I) arthropod: *Fuxianjuia protensa*;
(J) chordate: *Haikouella lanceolata*;

[(A) to (C)] and (F) are from
D. H. Erwin, Smithsonian Institution;
(D), (E),
and [(G) to (J)] are courtesy of J.-Y. Chen,
Nanjing Institute of Geology and
Palaeontology,
China (13).

Relative Abundance of Different Lifestyles in the Burgess Shale (in % of Species)

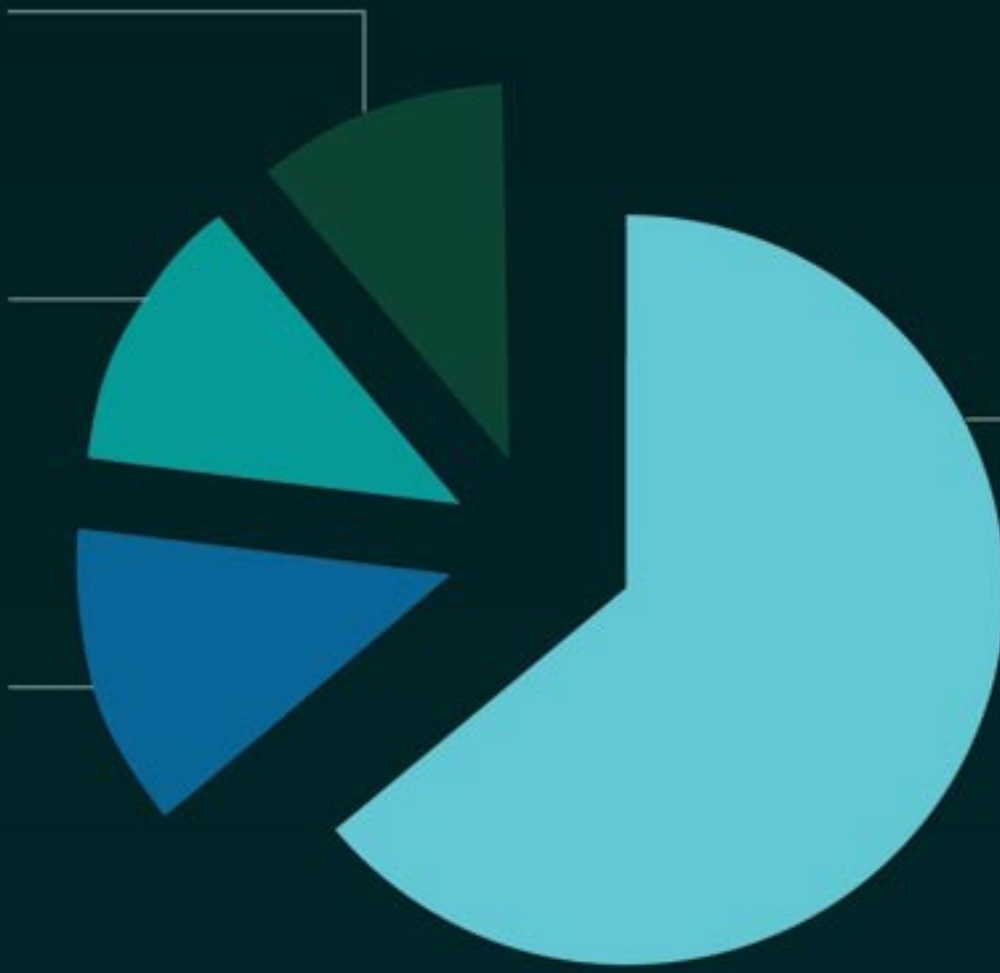
Nektonic 11%
e.g. *Anomalocaris*

Nektobenthic 12%
e.g. *Marrella*

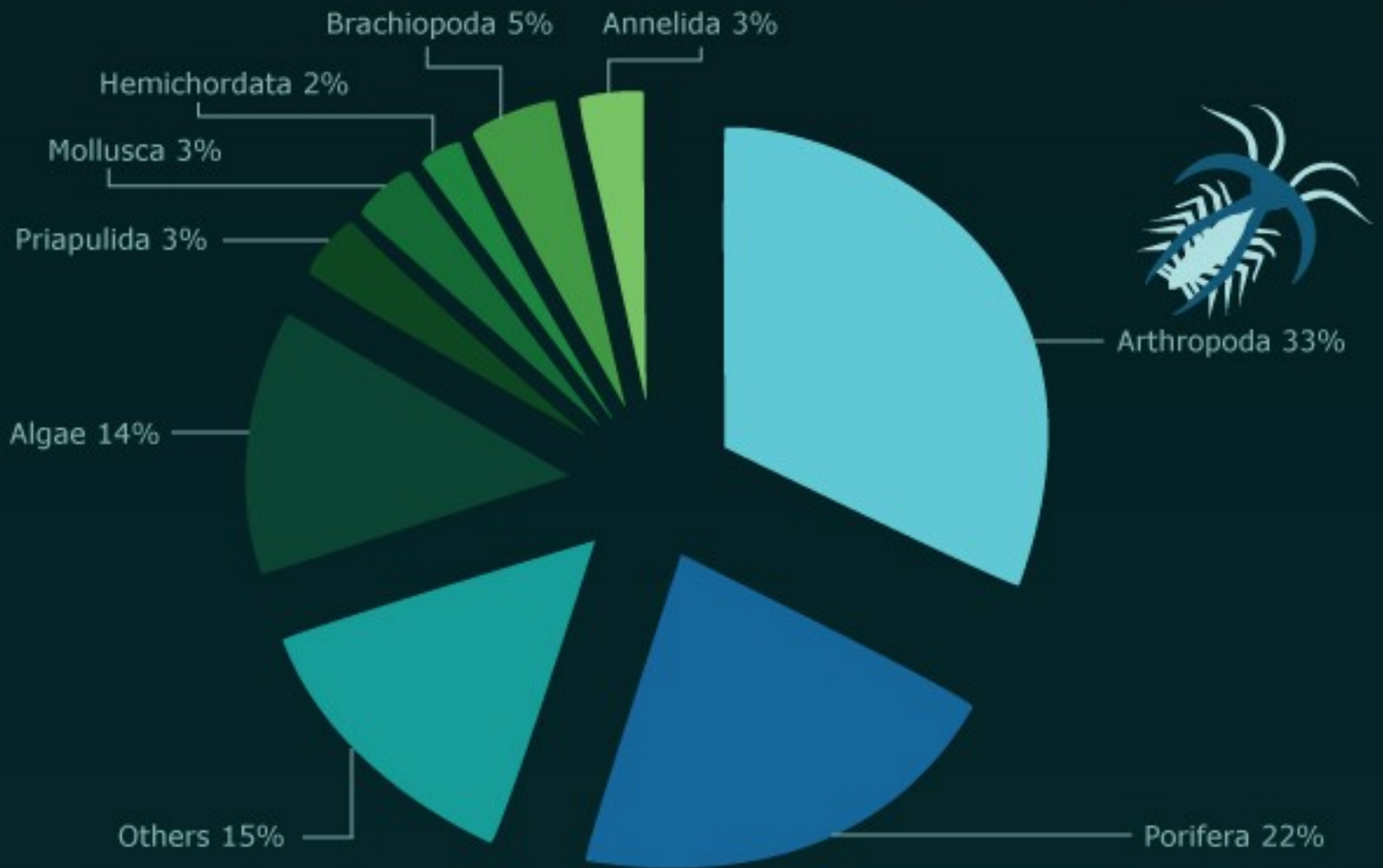
Endobenthic 13%
e.g. *Ottoia*

Epibenthic 64%
e.g. *Wiwaxia*

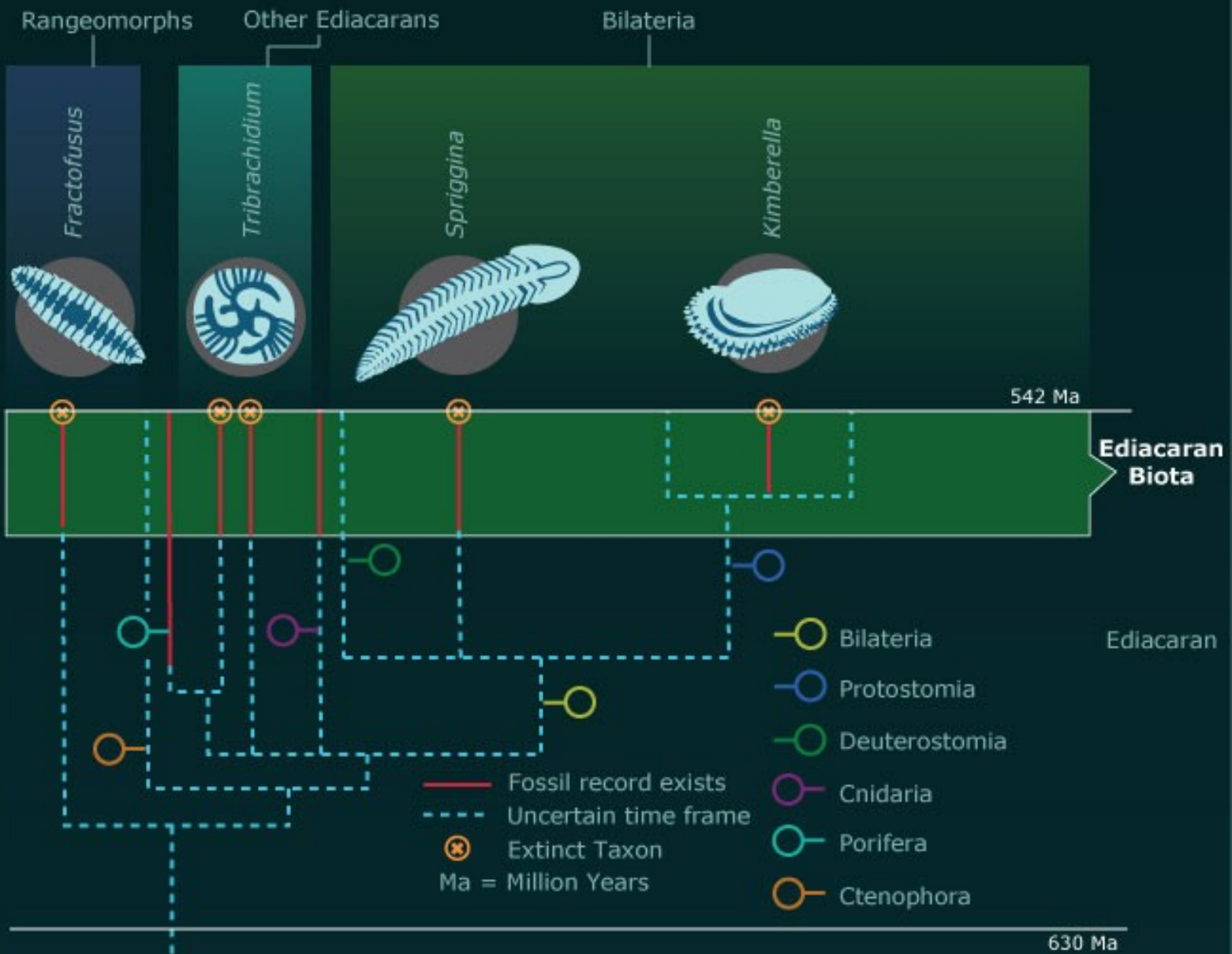
Relative Abundance of Species in the Burgess Shale (Walcott Quarry)

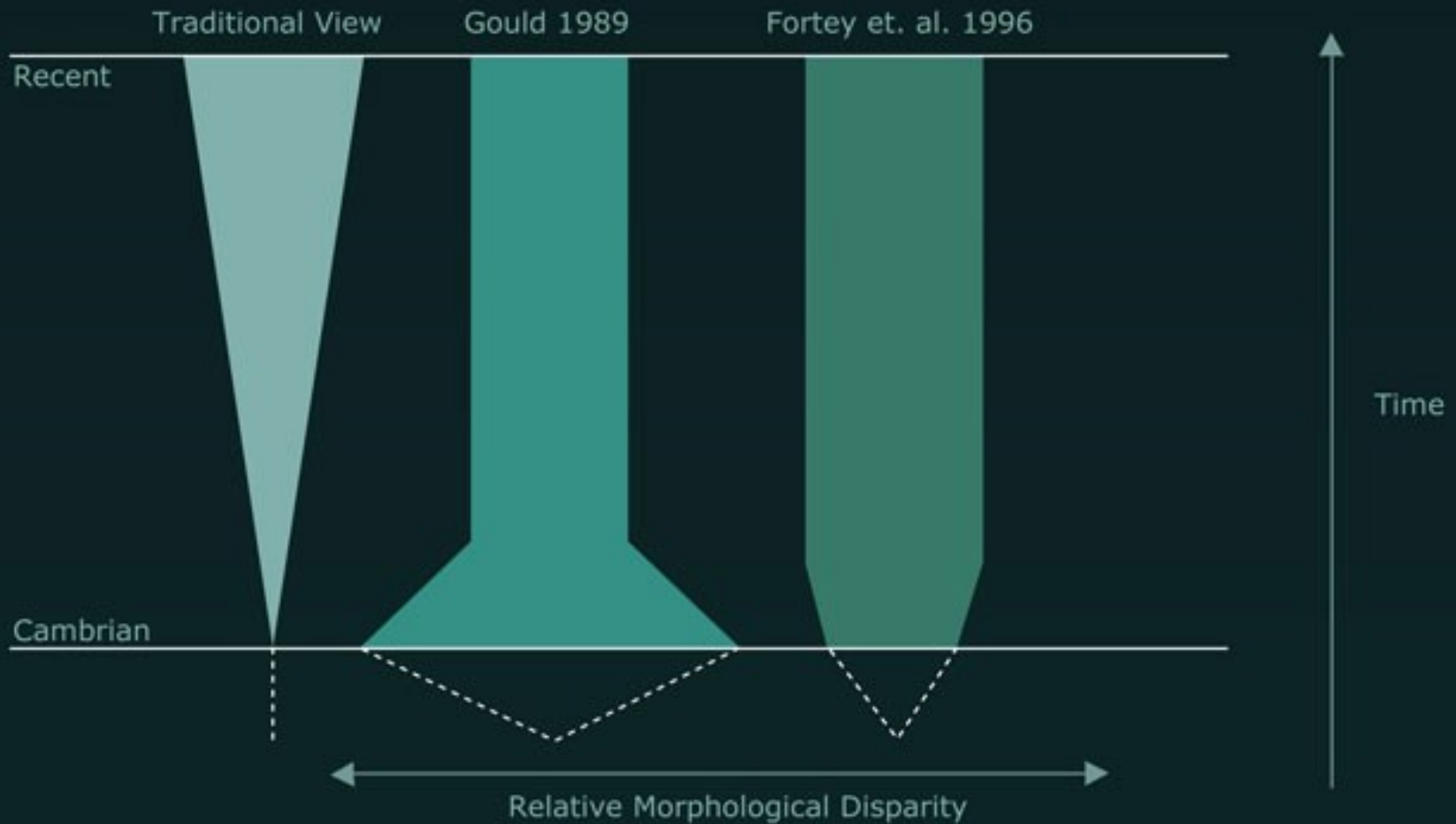
Number of Species = 153

© Royal Ontario Museum

Early Branches of the Tree of Animal Life

Models of Relative Morphological Disparity Over Time

488

K A M B R I U M

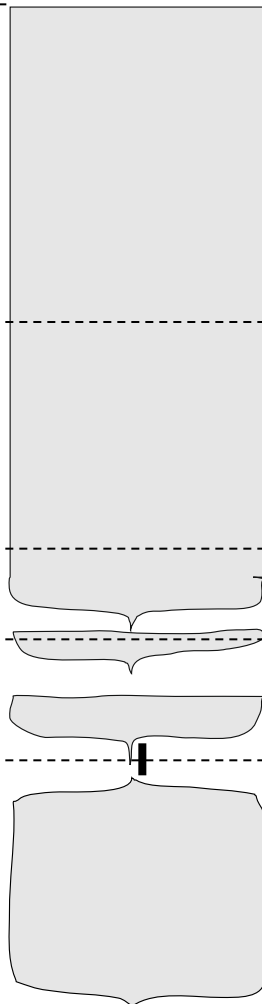
svrchní

střední

spodní

530

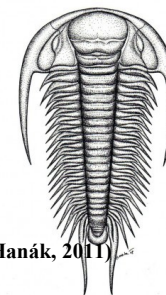
542

radiace velkých organismů

dominance trilobitů

(Hanák, 2011)

„kambrická exploze“

tommotská fauna

archaocyath. rify

stopy + drobné sklerity

ediakarská fauna

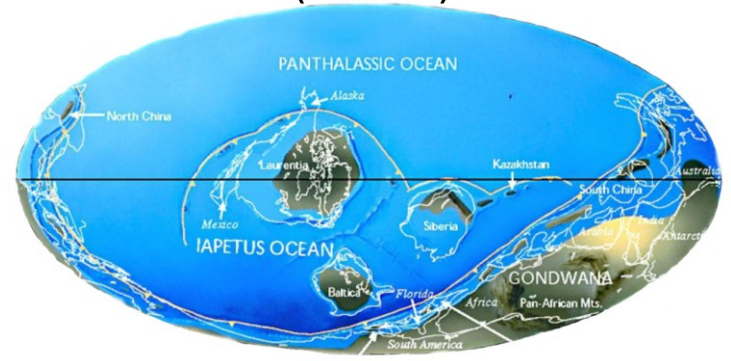
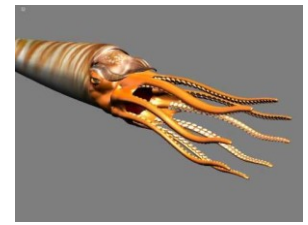
Významné bioeventy v biosféře kolem hranice Prz/Fnz

K A M B R I U M

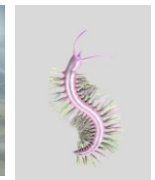
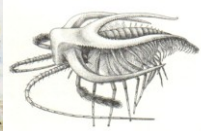
rozpad kontinentů

kaledonská o.

SPICE (Steptoean Positive C Isotop Exc.), anoxie, výrazné vymírání trilobitů a nautiloideí po ní nárůst O₂ v atm. na 30 % s.s. => nárůst života na Zemi (~ordovik)

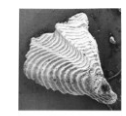
520 Ma, Burgess Shale

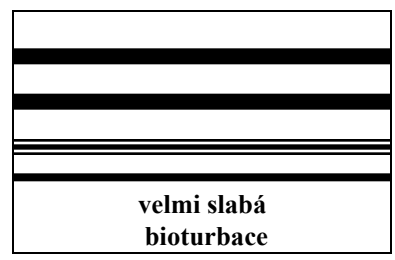
530 Ma, Chengjiang Sections

tommotská fauna

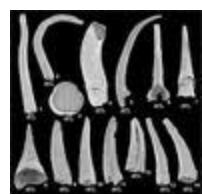

první velká radiace

velmi slabá bioturbace

drobné sklerity, rozvoj skeletonizace

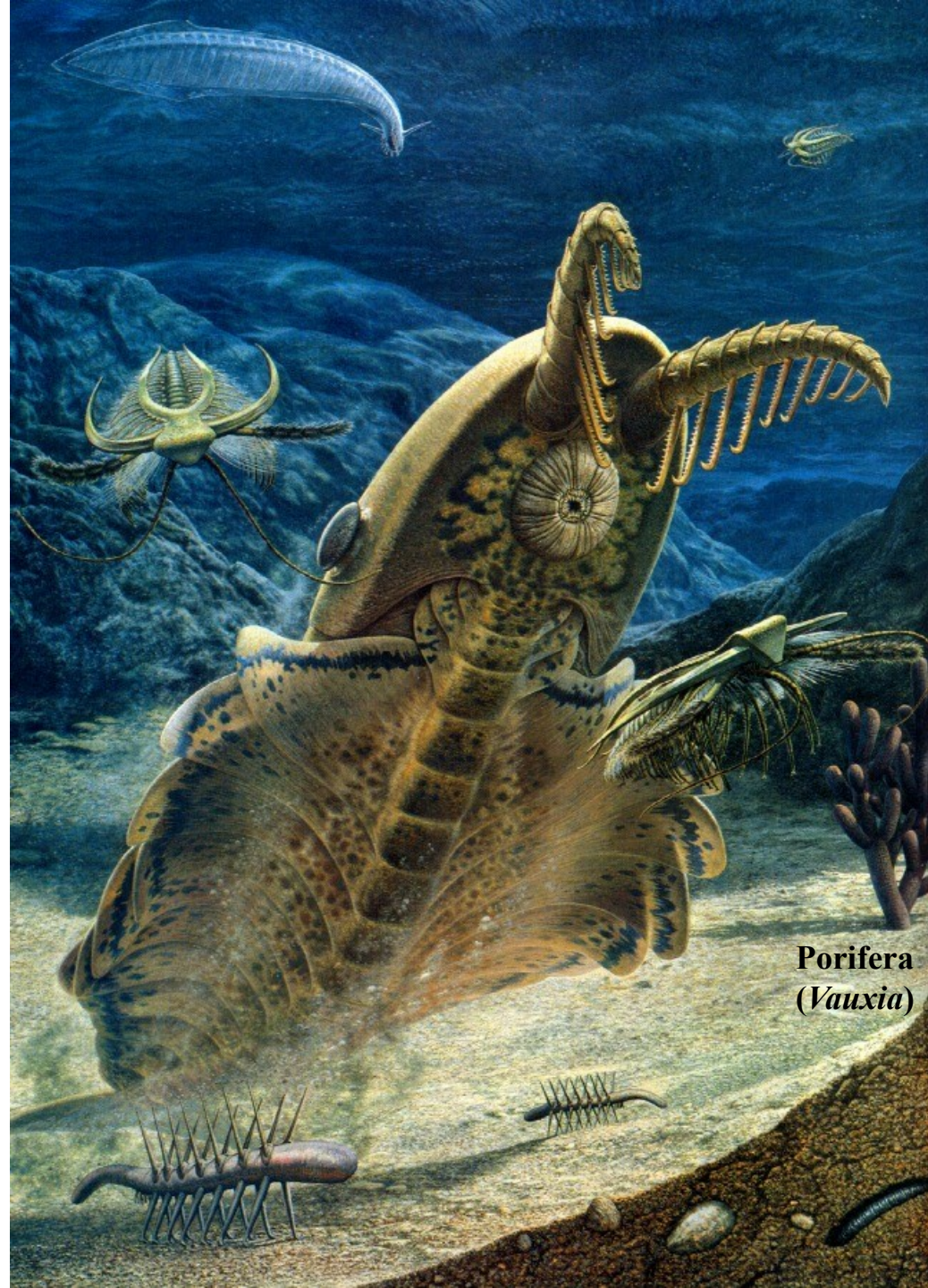
útesy: Archaeocyatha, Porifera, mikrobi dominance 1. fauny

Pikaia

Marella

Anomalocaris

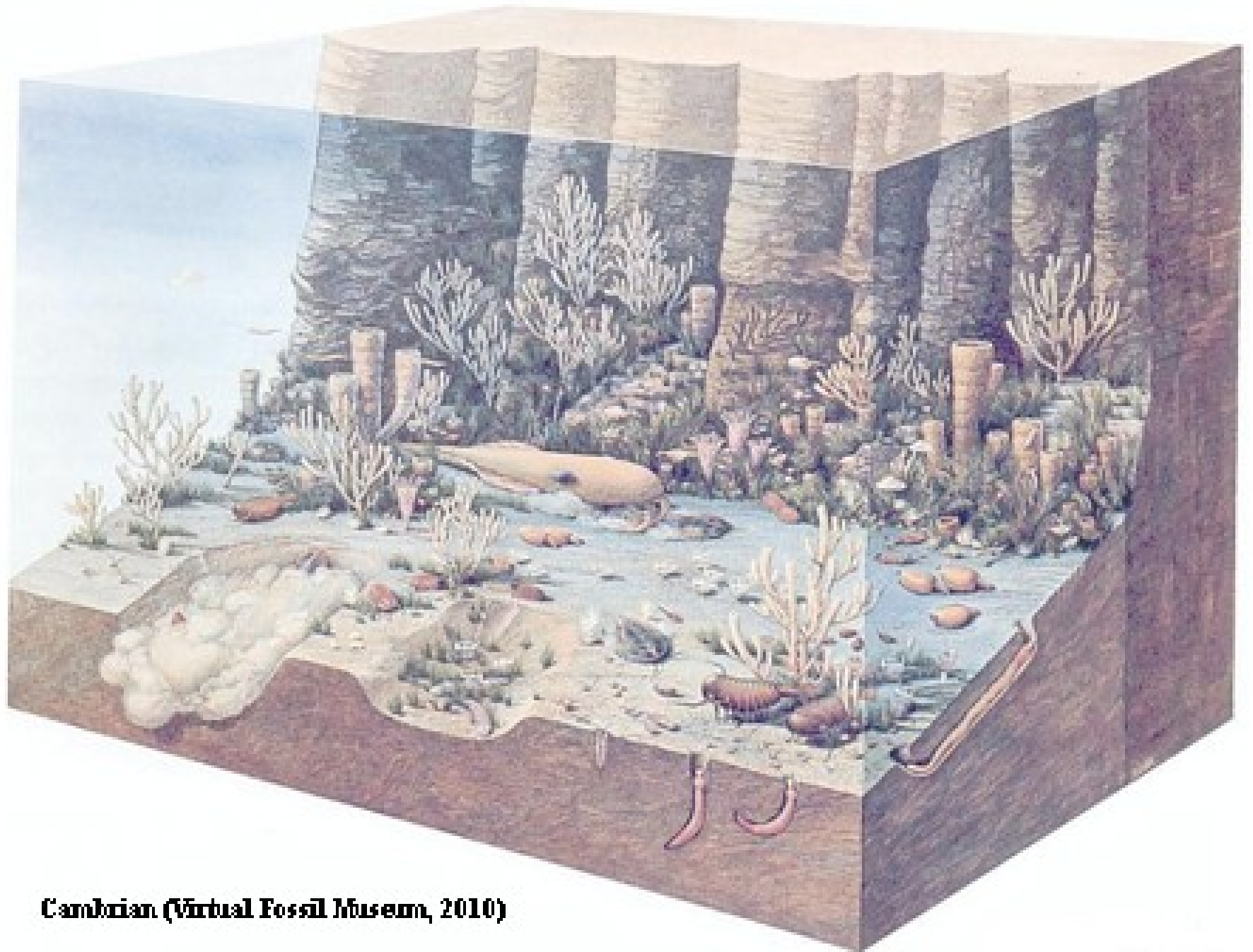
Halucigenia

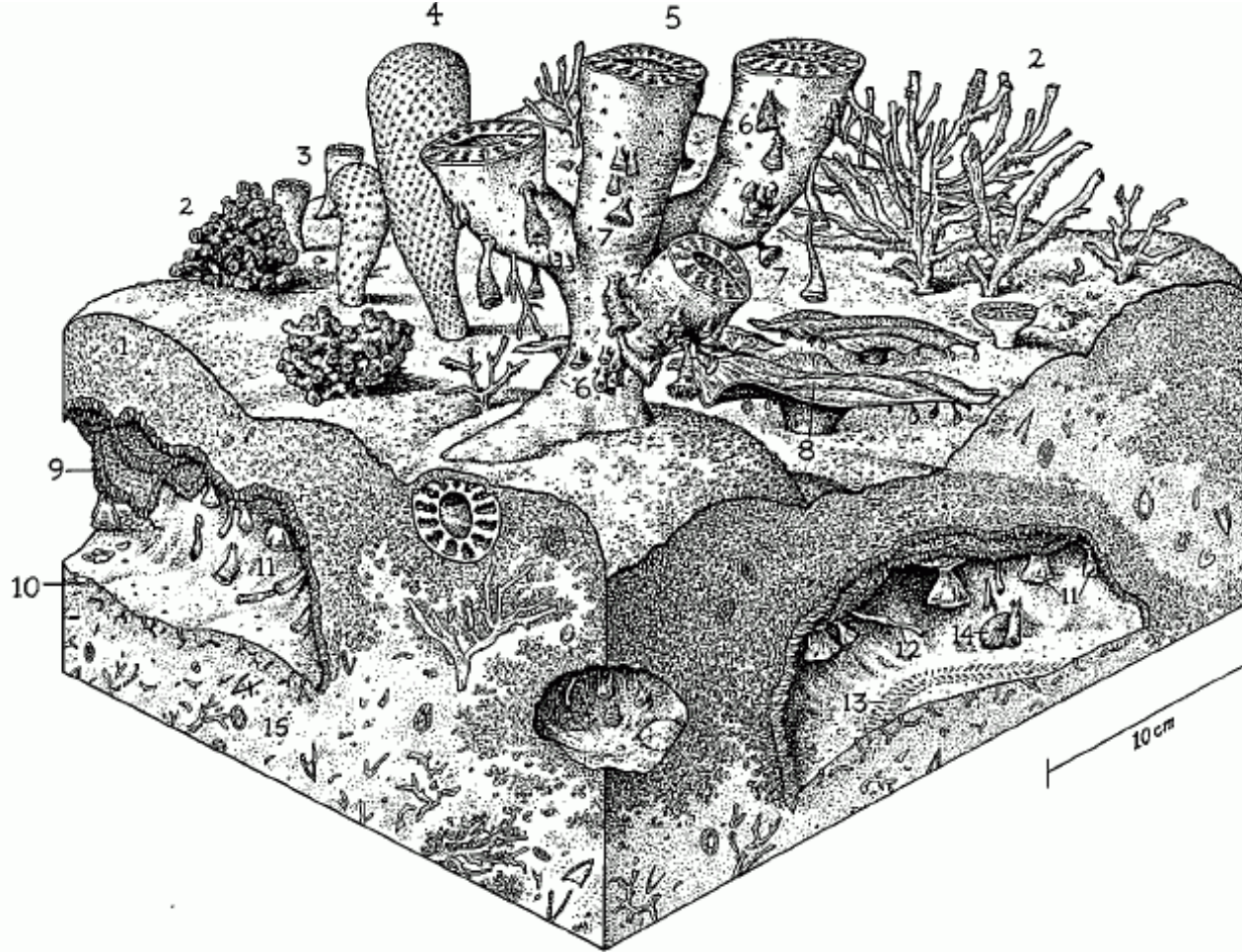
Porifera
(*Vauxia*)

Pohled do kambrického moře

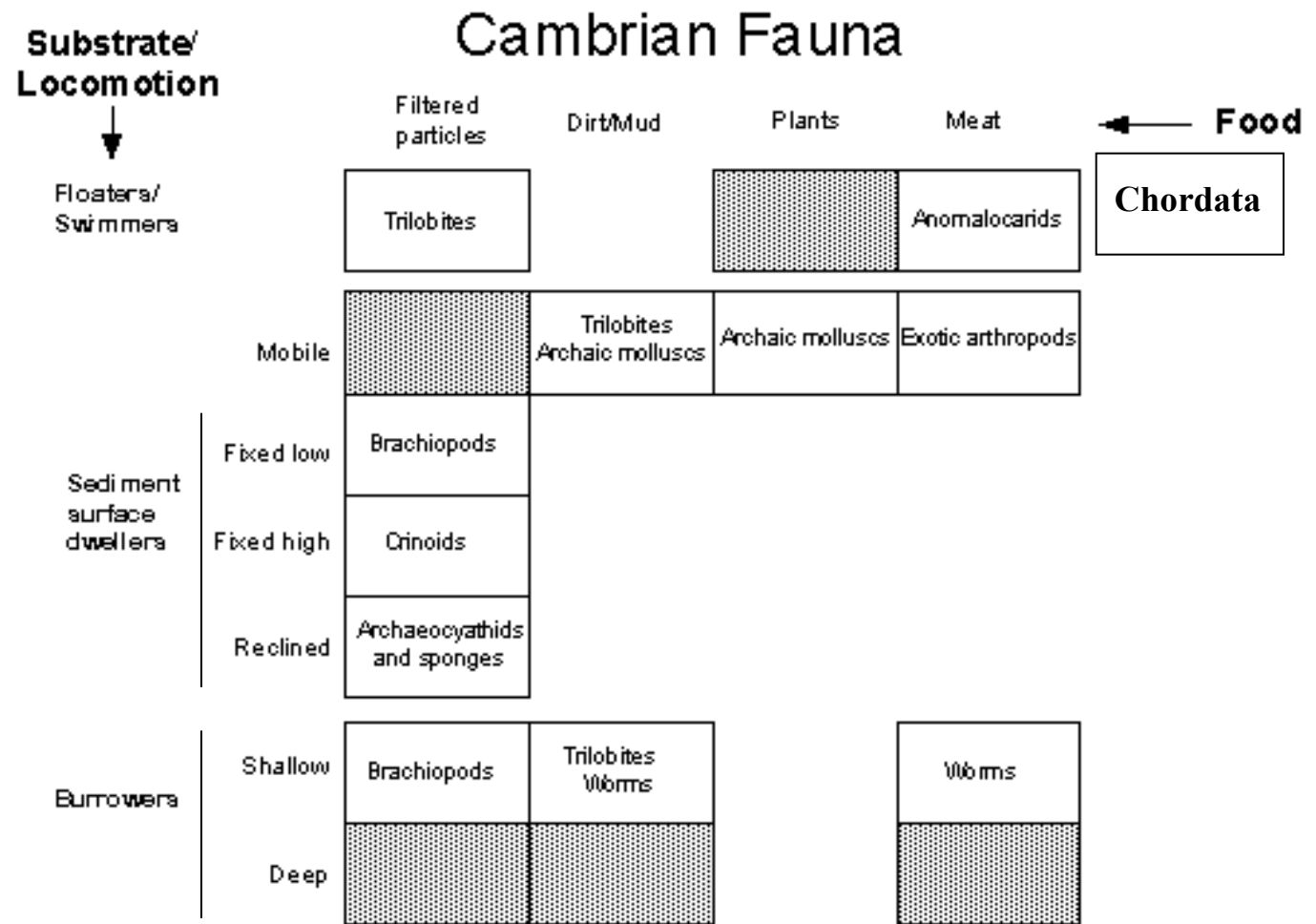

Cambrian (Virtual Fossil Museum, 2010)

Reconstruction of an Early Cambrian reef community (from 97). 1. *Renalcis* (calcified cyanobacterium); 2: branching archaeocyath sponges; 3: solitary cup-shaped archaeocyath sponges; 4: chancellorid (?sponge); 5: radiocyath (?sponge); 6: small, solitary archaeocyath sponges; 7: cryptic "coralomorphs"; 8: *Okulitchicyathus* (archaeocyath sponge); 9; early fibrous cement forming within crypts; 10: microburrows (traces of a deposit-feeder) within geopetal sediment; 11: cryptic archaeocyaths and coralomorphs; 12: cryptic cribricyaths (problematic, attached skeletal tubes); 13: trilobite trackway; 14: cement botryoid; 15: sediment with skeletal debris.

Kambrický ekosystém

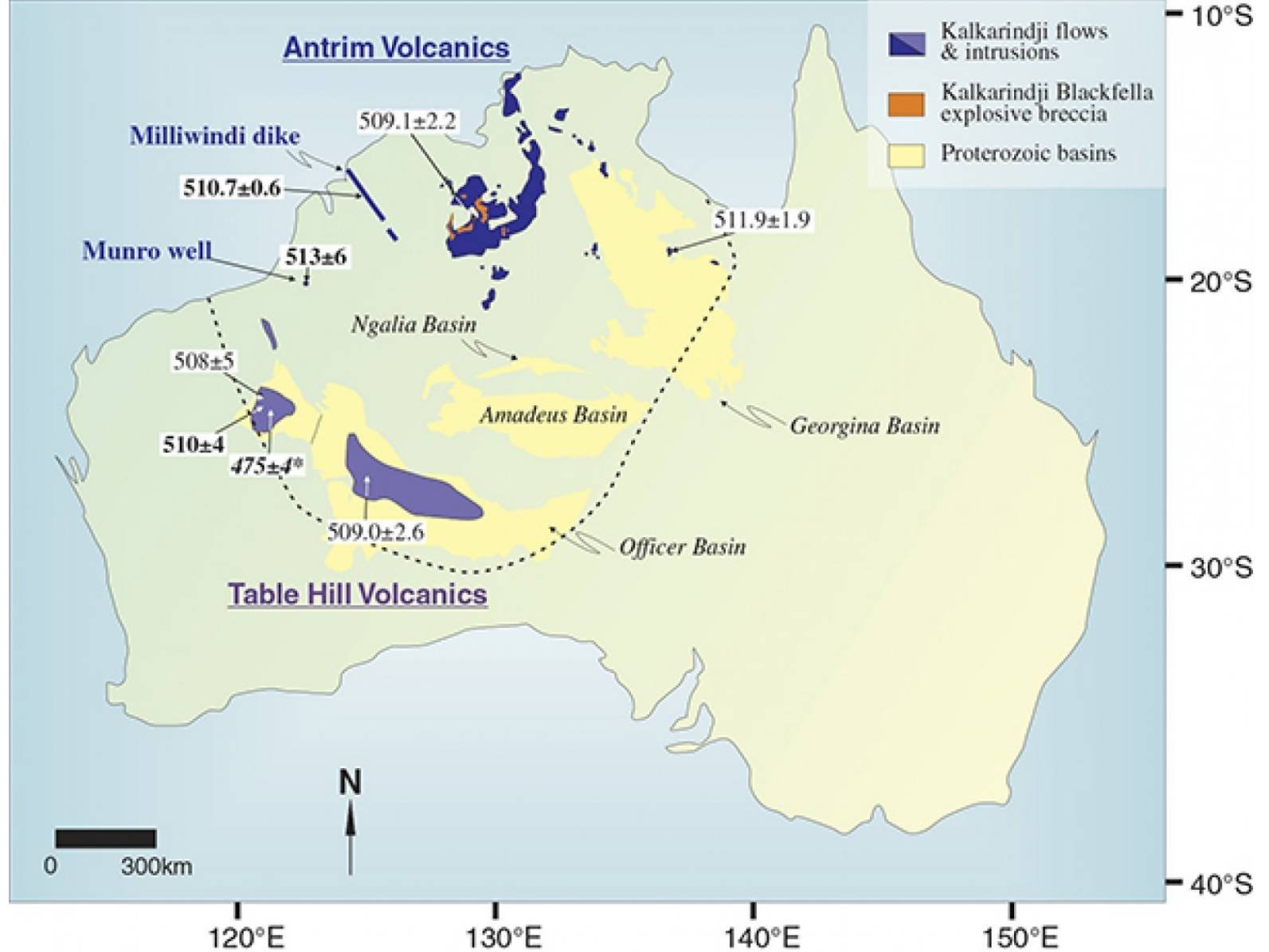
Dominant animals: Trilobites, Worms, Inarticulate brachiopods

Dominant life modes:

- Slow, surface-dwelling detritus feeding
- Few filter feeders, herbivores or carnivores
- Few burrowers or swimmers

Local Diversity:

- ~ 7 species in stressed zones
- ~13 species in near shore regions
- ~20 species in open marine

Vulkanismus, plošné výlevy, Austrálie,

Explosivní vývoj (Gould: nestálost genetických kontrolních mechanismů + volné niky, poté upevnění genetické paměti – variace na dané téma)

Fosfogenní událost, vzrůst O₂ (v závěru Cm anoxie), **biomineralizace**, **skeletonizace**

Nový ekosystém moří: vznik úplné potravní pyramidy (diverz. fytoplankton + radiace zooplanktonu = rozvoj heterotrofie a velkých konzumentů)

Specializace způsobů života:

potrava: dravci, filtrátoři, spásající organizmy, detritofágové etc.

pohyb: plankton, bentos (sesilní, vagilní), nekton (nedokonalý)

Systematika: převládají skupiny, jejichž rozkvět je vázán na kambrium, a které poté výrazně ustupují a hrají již malou roli = **1. kambrická fauna**
V závěru kambria je 1. fauna ve vlnách **redukována**

Vymírání:

Ve svrchním kambriu – ??? 2 vlny redukce fauny (viz graf obr.12)

Mizí:

- tomotská fauna, řada čeledí trilobitů a loděnkovitých,
- již dříve archeocyāti,
- ovlivněny jsou však všechny skupiny především 1. fauny

Redukce fauny je spojena s

- transgresí a následující regresí (stres v šelfových prostředích)
- vyšší tvorba černých břidelic (anoxie u dna)
- delta C13 poklesl = odraz poklesu produktivity fytoplanktonu
- zalednění ?? (Avalon)
- plošný vulkanismus (viz Austrálie)

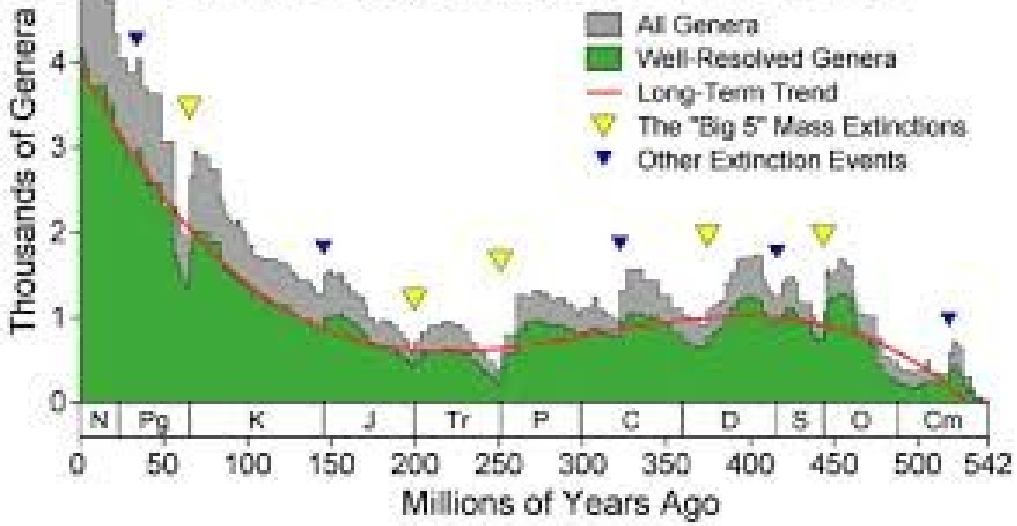
O krizi koncem kambria víme poměrně málo.

Použité prameny:

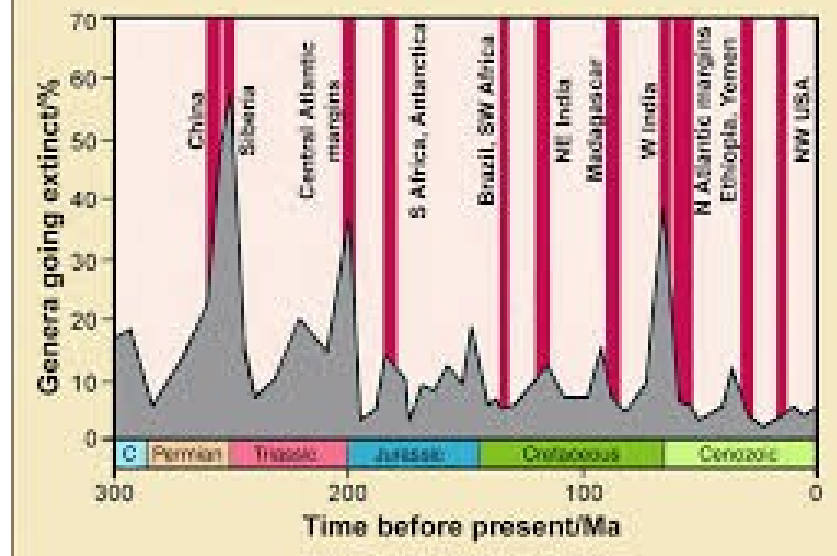
- Benton, M.J., 1997: Vertebrate Palaeontology. – Chapman & Hall, pp.452. London.
- Courtillot, V. , 1999: Evolutionary Catastrophes, The Science of Mass Extinction. – Cambridge University Press, pp.173, Cambridge (UK).
- Gould J.S. (ed.), 1998: Dějiny planety Země. – Knižní klub, Columbus, pp. 256, Praha.
- Hallam, A., Wignall, P.B., 1997: Mass Exctinctions and their Aftermath. – Oxford Univ. Press, pp. 320. Oxford.
- Kalvoda, J., Bábek, O., Brzobohatý, R., 1998: Historická geologie. – UP Olomouc, pp. 199. Olomouc.
- Lovelock, J., 1994: Gaia, živoucí planeta. – MF, MŽP ČR, Kolumbus 129, pp. 221. Praha.
- Margulisová, L., 2004: Symbiotická planeta, nový pohled na evoluci. – Academia, pp. 150. Praha.
- Paturi, F. X., 1995: Kronika Země. - Fortuna Print, pp. 576. Praha.
- Pálfy, J., 2005: Katastrophen der Erdgeschichte – globales Aussterben ? – Schweizerbart. Ver. (Nägele u. Obermiller), pp. 245, Stuttgart.
- Pokorný, V. a kol., 1992: Všeobecná paleontologie. – UK Praha, pp. 296. Praha.
- Raup, D.M., 1995: O zániku druhů. – Nakl. LN, pp.187. Praha.

Internet – různé databáze (především obrazová dokumentace)

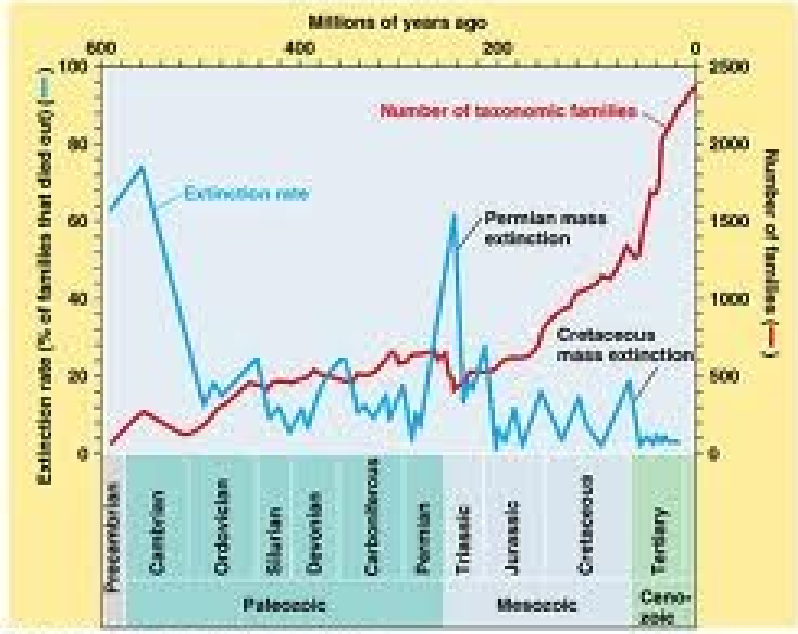
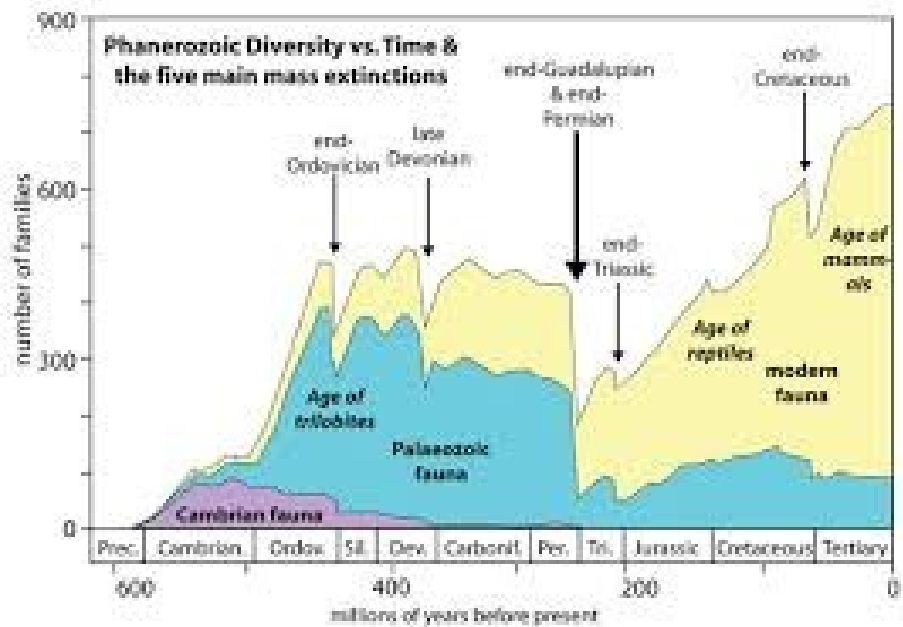
Biodiversity during the Phanerozoic

Vulk.: Ext.

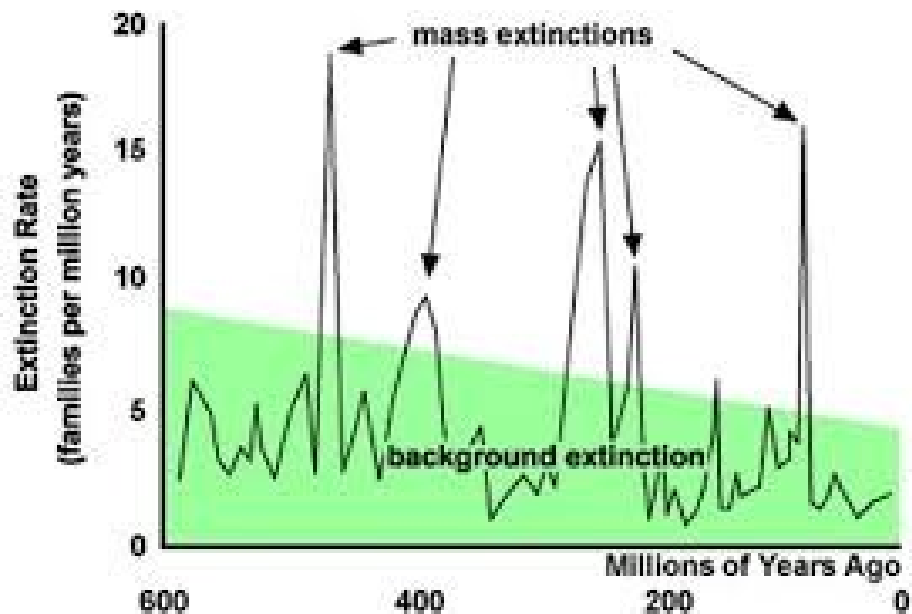
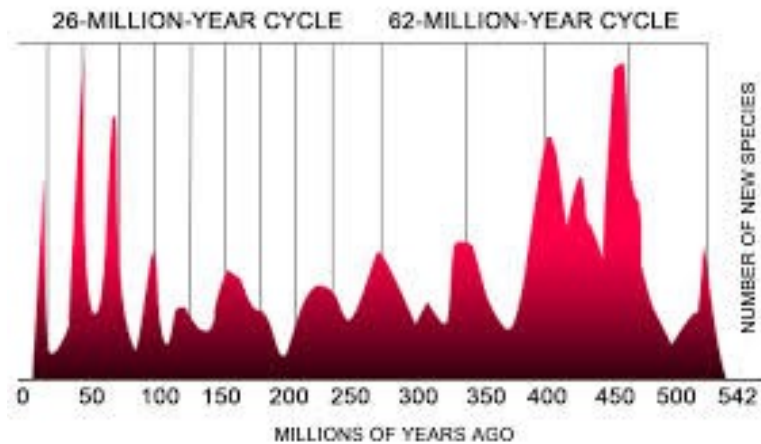
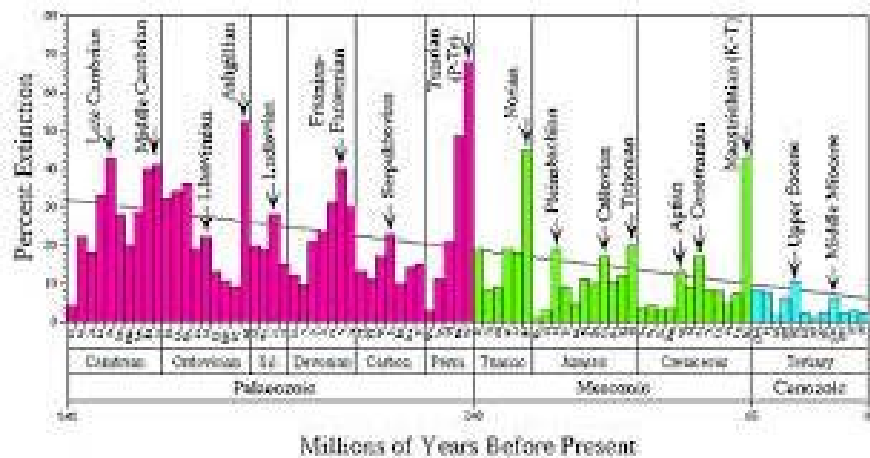

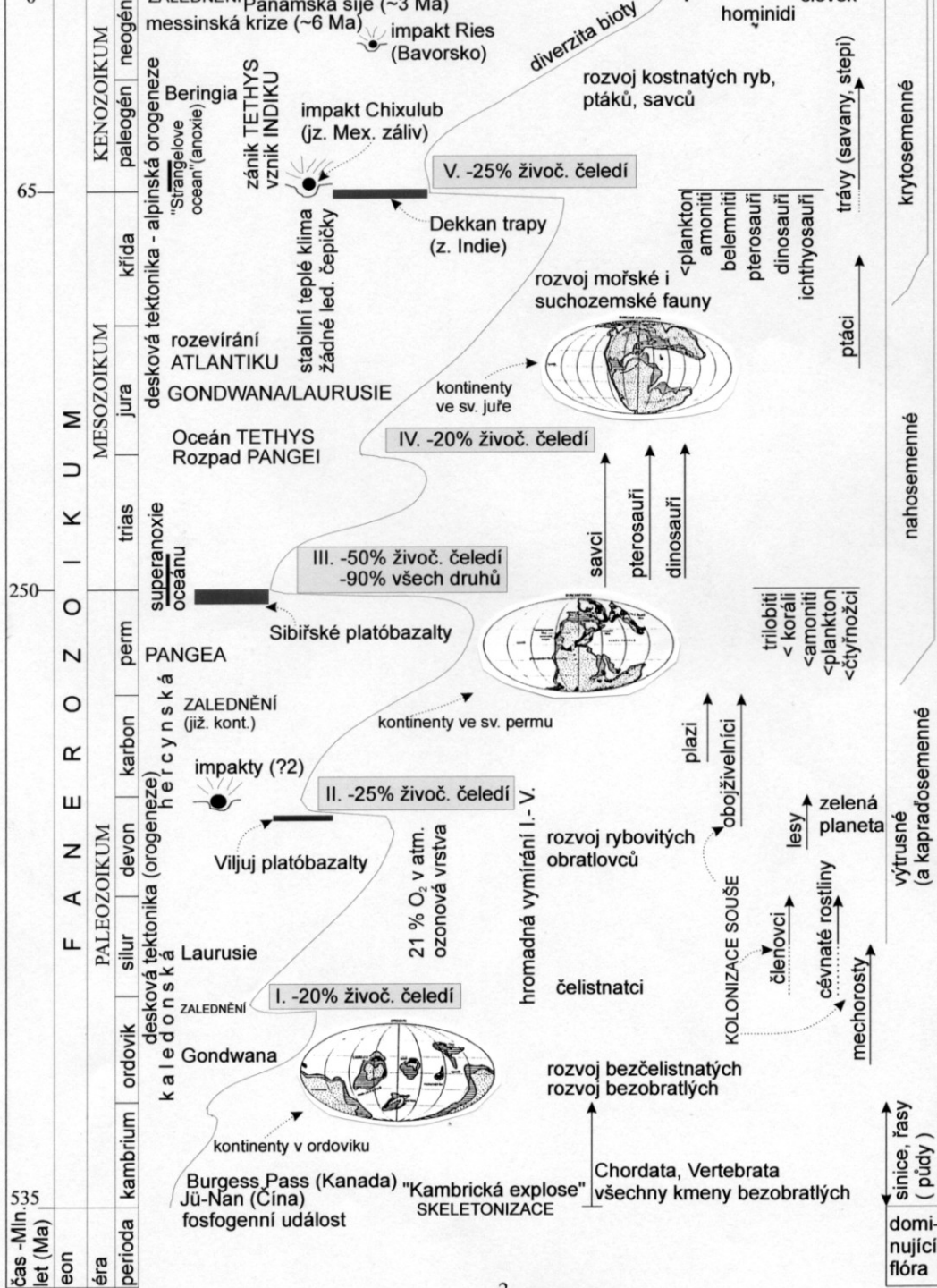
Phanerozoic Diversity vs. Time & the five main mass extinctions

Copyrighted Pearson Education, Inc., publishing as Benjamin Cummings.

Bkrize

V.vymírání

IV.vymírání

III.vymírání

II.vymírání

I.vymírání

Nature , 495 (7439)